

LUNDS UNIVERSITET

Centrum för teologi och religionsvetenskap

KREX85

Examensarbete, praktisk teologi, 15 hp

Handledare och examinator: Professor Stephan Borgehammar

Framläggningsdatum: 2009-06-01

Anna Torbrand
831110-4007

Abstract

In 2004 the report *Mission-shaped Church: Church Planting and Fresh Expressions of Church in a Changing Context* was published by Church of England's Department for Mission and Public Affairs (Church House Publishing, London). The report was the result of in-depth thinking and reflection, within the Church of England and within the Methodist Church, on new ways of being Church in a changed cultural context. The report also showed the willingness of the leaders of both churches to fundamentally re-think what it means to be Church and to work in mission in the context of today. Whilst compiling the report twelve new ways of being Church were observed and these were presented and labelled Fresh Expressions of Church.

In this essay the work with Fresh Expressions of Church is being closely examined together with a critical assessment of what it means to be Church in a changed context.

The essay begins with a short presentation of the Church of England and the Methodist Church, followed by a chronological survey of the most important events preceding the *Mission-shaped Church* report, and then to the present day. This is followed by the two main chapters of the essay. The first chapter explains the structures making up the Fresh Expressions initiative and describes the different models of education including Visiondays, and the Mission Shaped Intro and Mission Shaped Ministry courses. It also includes a description of the patterns of training for Lay and Ordained Pioneer Ministry. Furthermore, it presents the Bishops' Mission Orders as a model for giving authority to parishes outside the traditional geographic boundaries and mission initiatives that cross parish or diocesan borders.

The second main chapter deals with the theological background and the foundations upon which Fresh Expressions of Church is based. Here the main focus is upon the concept of Church and mission and upon the tension between the inherited Church and the fresh expressions of Church in, what Archbishop Rowan Williams calls, a Mixed Economy. The chapter ends with a presentation of some of the critique which has followed these topics.

The essay concludes with a thorough discussion of the concept of Church today. This is done through reflecting upon the significance of the sacraments and the challenging dynamic of the Mixed Economy. This part also comprises material from three interviews which I conducted in spring 2009 with people involved in Fresh Expressions in both London and Nottingham. I find that since the Church of England embodies a profound understanding of the importance of the sacraments, especially the Eucharist, it is an inevitable part of the concept of being Church. Having said that, I also find that fresh expressions of Church may

exist without sharing in the Lord's Supper provided they live together with the inherited Church, in the mutual respect and the shared love which characterizes the Mixed Economy.

Innehållsförteckning

1. Inledning.....	6
1.1 Bakgrund.....	6
1.2 Syfte.....	7
1.3 Frågeställningar.....	7
1.4 Material, metod och avgränsningar.....	8
1.5 Översättningar och begreppsdefinitioner.....	10
1.6 Disposition.....	11
2. Kort kyrkopresentation.....	11
2.1 Church of England.....	11
2.1.1 Organisation.....	11
2.1.2 Liten kyrkostatistik.....	13
2.1.3 Teologi.....	14
2.2 Metodistkyrkan.....	15
3. Vägen fram till Fresh Expressions of Church.....	15
3.1 Tiden fram till år 2004.....	16
3.2 Året 2004.....	19
3.3 Tiden efter år 2004.....	20
4. Den framväxande strukturen kring Fresh Expressions of Church.....	23
4.1 Bishops' Mission Orders (BMO).....	23
4.2 Former för utbildning.....	24
4.2.1 Vision Days.....	24
4.2.2 The Mission Shaped Intro Course.....	25
4.2.3 The Mission Shaped Ministry Course.....	25
4.3 Pioneer Ministry.....	26
4.3.1 Ordained Pioneer Ministry.....	26
4.3.2 Lay Pioneer Ministry.....	28
5. Teologin bakom Fresh Expressions of Church.....	30
5.1 Begreppet kyrka.....	30
5.2 Begreppet mission.....	35
5.3 En blandekonomi med spänningar.....	39
5.4 En prövad teologi.....	42
6. Att vara kyrka i en ny tid.....	45
6.1 Missionen i en ny tid.....	45
6.2 Kyrkan i en ny tid.....	46
6.3 Gemenskapstankens betydelse.....	47

6.4 Fresh Expressions och Svenska kyrkan.....	51
7. Sammanfattning.....	52
8. Käll- och litteraturförteckning.....	53
9. Bilagor.....	60

1. Inledning

1.1 Bakgrund

I Londons tunnelbana stöter man ofta på uttrycket ”Mind the Gap”, ett uttryck som ska få människor att tänka på att det kan förekomma ett visst avstånd mellan tåg och plattform. Men ”to mind” betyder inte bara ”tänka på” utan innehåller också en varning, ”se upp!”, som manar till handling. Uttrycket har kommit att användas inom Church of England och engelska Metodistkyrkan för att mana till uppmärksamhet och handling inför det avstånd som dessa menar har uppstått mellan kyrkan och dagens kultur.¹

År 2004 presenterade Church of England en rapport som beskriver de initiativ till nya församlingsformer som uppkommit i ett försök att överbrygga klyftan mellan kultur och kyrka. De olika initiativen, som trätt fram på församlingsnivå, välkomnades nu av kyrkornas ledande skikt och fick ett gemensamt namn: ”fresh expressions of church”.

Ärkebiskopen av Canterbury fastställde att olika och varierande uttryck för att vara kyrka nu var ett faktum att fortsättningsvis leva med och arbeta för.²

Idag, fem år senare, är arbetet med att utveckla nya sätt att vara kyrka i dagens kultur högaktuellt och på väg in i en andra fas. Det som för ett par år sedan var iakttagelser i en rapport är idag ett allmänt diskussionsämne, eller som en engelsman jag träffade sa: ”Det skämtas mycket om ’fresh expressions’ och om man skämtar om något då är det ett tecken på att fenomenet är väl förankrat.” Och ja det skrattas en del åt ”fresh expressions” i England, ytterligare några suckar när det kommer på tal, men de allra flesta jublar.

Det var som volontär i St Andrew’s församling i Nottingham som jag för första gången hörde talas om arbetet med ”fresh expressions” och det väckte genast min nyfikenhet. Det faktum att det är något som får människor att skratta, sucka och jubla talar för att det är något som berör. Att tankarna är väl förankrade hos ärkebiskoparna och andra kyrkoledare ger initiativet tyngd. Den i nuläget uttalade tanken på att detta engagerande fenomen ska vara avvecklat år 2014 lockar till att inte spilla någon tid utan genast ge sig i kast med ämnet!

¹ Church of England: Search Results. Bishops’ Mission Orders. Hämtad 2009-05-04. Ett bildspel tillgängligt via www.cofe.anglican.org/search?SearchableText=BMO

² Mission and Public Affairs. (2004). *Mission-shaped Church: Church Planting and Fresh Expressions of Church in a Changing Context*. London: Church House Publishing, s. vii.

1.2 Syfte

Syftet med uppsatsen är att undersöka hur man inom Church of England och engelska Methodist Church, Metodistkyrkan, arbetar med det som kommit att kallas ”fresh expressions of church” (kortform ”fresh expressions”). I centrum står att på ett så tydligt och nära sätt som möjligt skissera vad ”fresh expressions” är för något, hur det vuxit fram, hur det fungerar praktiskt och hur den teologiska grunden ser ut.

Vidare är det mitt syfte att utifrån undersökningens resultat teckna en bild av vad man inom arbetet med ”fresh expressions” menar att det innebär att vara kyrka i en ny tid och hur detta kan problematiseras.

1.3 Frågeställningar

Att studera arbetet med ”fresh expressions” är att studera ett fenomen som är mitt i sin utveckling och ännu inte antagit fasta former (och kanske aldrig kommer att göra det). Det innebär en utmaning att försöka fånga en ny strömning och ett nytt arbetssätt i flykten. För att skapa en någorlunda överblick krävs det därför ett visst mått av systematisering vilket givetvis gör det svårt att ge hela den dynamiska bilden. Vidare gör det ständiga flödet av ny information undersökningen mer eller mindre omöjlig att avsluta. Frågeställningarna bör därför inte vara av den art att de kräver den allra senaste informationen utan fokus får i stället snarare ligga på att studera grundläggande strukturer och bärande idéer.

Huvuddelen av mitt arbete är deskriptiv och syftar till att ringa in och beskriva arbetet med ”fresh expressions of church” med följande frågeställningar:

- Vad är ”fresh expressions of church”? Hur är det förankrat i kyrkorna i England och hur har det vuxit fram?
- Vilka tankar bygger teologin bakom ”fresh expressions” på?
- Hur har arbetet fungerat, hur fungerar det idag och vilka är framtidsplanerna?
- Vilka svårigheter och problem har man stött på och hur har eventuell kritik sett ut?

Uppsatsen består även av en tämligen omfattande diskussionsdel där jag samlar ihop en del trådar och tankar från den första delen och för en diskussion kring dem med följande frågeställning:

- Var ligger tyngdpunkten i det teologiska tänkandet och vad får det för konsekvenser för synen på vad det innebär att vara kyrka i en ny tid?

1.4 Material, metod och avgränsningar

Jag kommer i först hand att använda mig av material utgivet av Church of England tillgängligt både i tryckt form och via Internet. Idag publiceras huvuddelen av det ”fresh expressions”-relaterade materialet på internetsidorna www.freshexpressions.org.uk och www.sharetheguide.org/. Genom Church House Publishing publicerar och säljer Church of England sina egna böcker och deras litteraturlistor tillsammans med internetsidornas information har fungerat vägledande för urvalet av material.

Bearbetningen har huvudsakligen skett genom att dela in materialet i två grupper. Den ena gruppen består av det material som tecknar strukturer och praktiskt arbetssätt och som framför allt utgörs av information från hemsidorna. Till den andra gruppen hör böckernas material som främst fokuserar på teologin.

Till detta kommer material från ett mindre fältstudium som jag gjorde i London och Nottingham under våren 2009 och som har haft en ovärderlig betydelse för att göra mig insatt i det aktuella läget. I uppsatsen har jag valt att direkt använda mig av tre kvalitativa intervjuer som i sig fungerat som en metod för att hantera ämnets färskhet. Syftet med intervjuerna har därför varit tvåfaldigt. Dels har de tjänat till att skaffa aktuell, praktisk information men också till att nå en djupare förståelse av ”fresh expressions” så som det uppfattas av dem som faktiskt är involverade i det arbete som tar form just nu. Intervjufrågorna har formulerats så att de kan tänkas teckna en bild av dessa båda infallsvinklar. (För tydlighetens skull har jag valt att bifoga intervjufrågorna i en bilaga.)

Urvalet av material har gjort att jag utelämnat den uppsjö av diskussionsmaterial som enskilda personer uppmanas att publicera på Share the Guides hemsida i form av bloggar, kommentarer och berättelser om personliga erfarenheter från arbetet med ”fresh expressions”. Att arbeta med detta material ser jag som stoff för en egen uppsats men jag ger ändå plats för några personliga röster genom intervjuerna.

1.5 Översättningar och begreppsdefinitioner

Det faktum att allt material är på engelska tvingar till egna översättningar. Jag har strävat efter att översätta så mycket som möjligt för att undvika att det blir en ”svengelsk” uppsats. I de fall där jag funnit det mer eller mindre omöjligt att göra en god översättning har jag valt att bara skriva ut det engelska ordet eller att vid sidan om min översättning återge det engelska ordet inom parantes.

Dessutom upplever jag att ett par ord behöver förtydligas. Engelskan tenderar att använda sitt ord ”church” i en vidare betydelse än svenskan och behöver därför ibland översättas med

ett mer passande ord än bara kyrka. Jag har försökt att välja det ord som tydligast ger uttryck för det texten säger, ofta upplever jag att ordet församling fungerar bra.

Viktigt är också att här klargöra nyckelbegreppet ”fresh expressions”. Jag kommer härnäst att använda det på två olika sätt utifrån hur det används i det undersökta materialet. Där används både ”fresh expressions (of church)” och Fresh Expressions (of Church). Det senare används för att beskriva det medvetna arbete med att finna nya uttryck för att vara kyrka som startade inom Church of England och Metodistkyrkan år 2004 och som idag leds av ett nationellt arbetslag. Vidare används ”fresh expressions (of church)” som en mer allmän beskrivning av metoden att arbeta med nya uttryck för att vara kyrka och kan till exempel användas för att beskriva arbetssättet hos en församling.³ Jag väljer dock att oftast översätta ”fresh expressions (of church)” med nya uttryck för att vara kyrka. Översättningen är min egen och rymmer två svagheter.

Dels ska den inte förväxlas med begreppet ”new ways of being church”, ett begrepp som tidigare också var i omlopp men som kom att förlora sin allmänna karaktär när den upptogs och definierades av New Way, en kristen sammanslutning som arbetar med att stötta små kristna grupper.⁴ Dessutom finns det en dimension i det engelska begreppet ”fresh expressions” som jag finner svårt att få in i en god översättning till svenska och det är de nyanser som ryms inom ordet ”fresh”. Alternativ på översättning vid sidan om ”ny”, som jag använder, skulle kunna vara ”färsk” men jag finner att detta i svenskan påminner mer om tillståndet hos ett livsmedel. Vidare skulle ordet ”frisk” kunna tänkas. Problemet med att använda ordet ”frisk” är att det indirekt ger vid handen att motsatsen är sjuk vilket inte är bra. Slutligen skulle man också kunna tänka sig orden ”fräsch” eller ”upppfriskande” men jag finner inte heller dessa riktigt passande. Jag kommer alltså helt enkelt att översätta ”fresh” med ”ny”.

Slutligen upplever jag det också som viktigt att kort redogöra för hur jag ser på den inbördes relationen mellan begreppen ”fresh expressions”, ”emerging church” och ”church planting”. Definitionerna kan skilja sig åt något och därför vill jag precisera hur jag ser på dem. I boken *Evaluating Fresh Expressions: Explorations in Emerging Church, Responses to the Changing Face of Ecclesiology in the Church of England*⁵ ger en av Fresh Expressions nyckelpersoner,

³ Croft, S. (2008b). Fresh Expressions in a Mixed Economy Church: A Perspective. I S. Croft (Red). *Mission-shaped Questions: Defining Issues for Today's Church* (ss. 1-15). London: Church House Publishing, s. 15.

⁴ *Fresh Expressions: Resources and links*. Hämtad 2009-05-04 från www.freshexpressions.org.uk/section.asp?id=950

⁵ Nelstrop, L & Percy, M. (Red). (2008). *Evaluating Fresh Expressions: Explorations in Emerging Church, Responses to the Changing Face of Ecclesiology in the Church of England*. Norwich: Canterbury Press.

Steven Croft, sin definition på begreppen och det är den jag följer i min uppsats. Begreppet Fresh Expressions skapades för ett särskilt tillfälle år 2004 och detta gjordes medvetet för att göra det möjligt att arbeta med ett begrepp som inte hade med sig förutfattade meningar och tankar utan skulle vara mer dynamiskt och flexibelt. Vad gäller begreppet ”emerging church” menar Croft att det kan betyda två saker. Dels kan det stå för den grupp kyrkor som sägs ha trätt fram (emerge) ur en kulturell kontext eller ur den traditionella kyrkan och tenderar att vara radikalt annorlunda till sin natur. Sedan 1990-talet har ”emerging church” också använts som en del i motsatsparet, ”inherited church” och ”emerging church” där den förra representerar den traditionella kyrkan medan den senare står för de församlingar som arbetar för att svara mot rådande kulturella behov. Begreppet ”church planting”, församlingsplantering, har haft stor betydelse för utarbetandet av Fresh Expressions. Termerna fungerar bra tillsammans om man ser ”church planting” som ett verb och ”fresh expressions” som dess substantiv.⁶ Genom hantverket, planteringen, blir det möjligt för ett nytt uttryck att blomma upp som just är något nytt och inte en kopia av den sändande kyrkan.

1.6 Disposition

För att teckna något av den miljö som Fresh Expressions uppkommit i sker inledningsvis en kort presentation av Church of England och Metodistkyrkan. För att på bästa sätt försöka tydliggöra den grogrund som olika händelser utgjort följer därefter en kronologisk framställning av viktiga händelser från 1970-talet och fram till publiceringen av den centrala rapporten *Mission-shaped Church: Church Planting and Fresh Expressions of Church in a Changing Context* år 2004. Den kronologiska framställningen byggs sedan på med en beskrivning av utvecklingen efter år 2004 och fram till idag.

Med denna grund lagd följer en redogörelse för de strukturer som bygger upp det praktiska arbetet med särskilt fokus på aktuella utbildningsformer. Därefter följer en beskrivning av Fresh Expressions teologi utifrån tre centrala begrepp följt av något av den kritik som framförts i anslutning till dessa.

Slutligen sker en diskussion med en kritisk granskning av anförda teologiska begrepp. Till detta kommer också en reflektion kring hur förståelsen av dessa begrepp påverkar synen på vad det innebär att vara kyrka i en ny tid och hur detta kan problematiseras.

⁶ Croft, S. (2008d). What Counts as a Fresh Expression of Church and Who Decides? I L. Nelstrop & M. Percy (Red.), *Evaluating Fresh Expressions: Explorations in Emerging Church, Responses to the Changing Face of Ecclesiology in the Church of England* (ss. 3-14). Norwich: Canterbury Press, ss. 4-7.

Allra sist redogör jag helt kort för det faktum att Svenska kyrkan i dagsläget börjat visa visst intresse för arbetet med Fresh Expressions.

2. Kort kyrkopresentation

Innan det är dags för en närmre undersökning av Fresh Expressions och vad det är kan det vara på sin plats att säga något om miljön i vilket initiativet uppstått och formats. I detta sammanhang kan det vara till hjälp att känna till något om Church of England, om dess uppbyggnad och teologi. Eftersom arbetet med Fresh Expressions är ett gemensamt arbete mellan Church of England och Metodistkyrkan kommer även den senare presenteras om än endast mycket kort.⁷

2.1 Church of England

2.1.1 Organisation

Church of England är en del av Anglican Communion som är en världsomspännande kyrkogemenskap med sammanlagt över 80 miljoner medlemmar inom 44 medlemskyrkor i över 160 länder.⁸

Church of England är indelad i de två provinserna Canterbury och York där Canterbury är den främsta. Ärkebiskopen av Canterbury heter Rowan Williams och John Sentamu är ärkebiskop av York.⁹ Provinserna är indelade i totalt 43 stift med en domkyrka och biskop i varje.¹⁰ Därtill kommer ett 44:e stift, The Diocese in Europe, som är ett gemensamt stift för engelska församlingar runtom i Europa.¹¹ Varje stift är indelat i ärkediakonat med ärkediakoner. Dessa är vanliga församlingspräster som biträder biskopen på olika sätt bland annat med visitationer av församlingar.¹² Vidare är varje ärkediakonat indelat i kontrakt (deanery) med en domprost eller kontraktspastor (dean). Varje kontrakt består av en rad

⁷ Eftersom genomgången endast syftar till att teckna en bakgrund till arbetet med Fresh Expressions kommer jag bara beröra Metodistkyrkan mycket kort eftersom deras arbete på området inte är lika omfattande som Church of Englands.

⁸ *The Anglican Communion Official Website*. Hämtad 2009-05-04 från <http://www.anglicancommunion.org/>

⁹ *Encyclopaedia Britannica Online: Academic Edition*. Church of England. Hämtad 2009-05-04 från <http://search.eb.com.ludwig.lub.lu.se/eb/article-9032653>

¹⁰ *BBC: Religion and Ethics – Christianity: Hierarchy, Beliefs and Worship*. Hämtad 2009-05-04 från http://www.bbc.co.uk/religion/religions/christianity/cofe/cofe_2.shtml

¹¹ *Diocese in Europe: Historical Notes*. Hämtad 2009-05-04 från http://europe.anglican.org/resources/resources_history.htm

¹² *Nationalencyklopedin* (2009-05-04). Ärkediakon. Hämtad 2009-05-04 från <http://www.ne.se.ludwig.lub.lu.se/1%C3%A5ng/%C3%A4rkediakon>

församlingar som leds av en församlingspräst, vanligtvis kallad ”vicar” eller ”rector”. Ibland assisteras dessa av diakoner (deacon, den tredje prästerliga graden), en pastorsadjunkt (curat) eller en församlingsmedarbetare (som är lekman). I varje församling ska det också finnas ett Parochial Church Council, PCC, som vanligtvis består av valda församlingsmedlemmar och som delar ledningen med församlingsprästen. Varje församling har stor frihet att själv bestämma över sina gudstjänster till exempel hur ofta det ska firas mässa och hur gudstjänstordningen ska se ut.¹³

I England beskrivs Church of England ofta som ”episcopally led, synodically governed” vilket betyder att hon leds av biskopar men att det praktiska arbetet regleras av generalsynoden (General Synod).¹⁴ Till generalsynoden väljs både präster och lekmän från samtliga stift och de sammanträder i London eller York minst två gånger per år.¹⁵ Val till generalsynoden hålls vart femte år och de 467 medlemmarna är uppdelade i tre hus: House of Bishops, House of Clergy och House of Laity. Därutöver möts House of Bishops på egen hand tre gånger om året och har speciellt ansvar för lärofrågor och frågor som rör liturgi.¹⁶ Generalsynoden kan självständigt fatta beslut i frågor som rör liturgi och organisation. Church of England kan även sägas vara en statskyrka i det att den är ”established by law”.¹⁷ Monarken kallas Defender of the Faith och är så kallad Supreme Govenor över kyrkan. Det är därför monarkens uppgift att godkänna valet av ärkebiskopar, biskopar och prostar på rekommendation av premiärministern samt att vart femte år öppna generalsynodens möte. Men inflytandet går också ”åt andra hållet” i det att 26 biskopar, inklusive ärkebiskoparna, sitter i House of Lords (första kammaren i det brittiska parlamentet) med uppgiften att bidra med en andlig synvinkel på den sekulära lagstiftningen.¹⁸ Den lagstiftning som sker i generalsynoden följer en komplicerad process där förslag i sofliga fall måste godkännas av

¹³ BBC: *Religion and Ethics – Christianity: Hierarchy, Beliefs and Worship*. Hämtad 2009-05-04 från http://www.bbc.co.uk/religion/religions/christianity/cofe/cofe_2.shtml

¹⁴ Church of England: *Organisation of the Church of England*. Hämtad 2009-05-04 från <http://www.cofe.anglican.org/about/cofeorg/>

¹⁵ BBC: *Religion and Ethics – Christianity: Hierarchy, Beliefs and Worship*. Hämtad 2009-05-04 från http://www.bbc.co.uk/religion/religions/christianity/cofe/cofe_2.shtml

¹⁶ Church of England: *Members and Staff: General Synod of the Church of England*. Hämtad 2009-05-04 från <http://www.cofe.anglican.org/about/gensynod/staffmembers/>

¹⁷ Nationalencyklopedin. (2009-05-04). Church of England. Hämtad 2009-05-04 från <http://www.ne.se.ludwig.lub.lu.se/artikel/144967>

¹⁸ BBC: *Religion and Ethics – Christianity: History and Role*. Hämtad 2009-05-04 från http://www.bbc.co.uk/religion/religions/christianity/cofe/cofe_1.shtml

parlamentet och vinna monarkens gillande.¹⁹ I generalsynoden beslutas också om kyrkans budget.²⁰

Sedan 1999 finns Archbishops' Council, Ärkebiskopsrådet, med uppgift att fungera som en tankesmedja för planer rörande kyrkan. Tillsammans med House of Bishops och generalsynoden beslutar de kring kyrkans prioriteringsordningar och har även överblick över ekonomi och finansiella tillgångar.²¹ Ärkebiskopsrådet består av nio avdelningar som omfattar en mängd olika frågor. En av avdelningarna är Department for Mission and Public Affairs.²² Inom denna avdelning arbetar man bland annat med frågor som rör mission och evangelisation²³ och det var också inom denna avdelning som arbetsgruppen för *Mission-shaped Church*-rapporten arbetade.²⁴

2.1.2 Liten kyrkostatistik

Omkring hälften av Englands 50 miljoner invånare är medlemmar i Church of England.²⁵ Enligt Church of Englands hemsida går cirka en miljon av befolkningen (ca 2 procent) på någon av kyrkans gudstjänster varje söndag. Vid de större högtiderna så som jul kommer omkring tre miljoner (ca 6 procent) till kyrkan. En undersökning har visat att sju av tio engelsmän kallar sig kristna medan tre av tio anser sig vara regelbundna gudstjänstbesökare. Church of England driver även ca 4500 skolor med sammanlagt en miljon elever i de lägre åldrarna och har ett gott förtroende hos majoriteten av befolkningen. Kyrkan har också ett stort antal frivilligarbetare som varje månad bidrar med över 23 miljoner timmars arbete både i och utanför kyrkobyggnaden. Detta gör att Church of England har fler oavlönade arbetare än någon annan organisation i Storbritannien.²⁶

¹⁹ BBC: *Religion and Ethics – Christianity: Hierarchy, Beliefs and Worship*. Hämtad 2009-05-04 från http://www.bbc.co.uk/religion/religions/christianity/cofe/cofe_2.shtml

²⁰ *Church of England: General Synod*. Hämtad 2009-05-04 från <http://www.cofe.anglican.org/about/gensynod/>

²¹ *Church of England: The Archbishops' Council*. Hämtad 2009-05-04 från <http://www.cofe.anglican.org/about/archbishopsCouncil/>

²² *Church of England: The Structure of the Archbishops' Council*. Hämtad 2009-05-04 från <http://www.cofe.anglican.org/about/archbishopsCouncil/structure.html>

²³ *Church of England: Mission and Public Affairs: 'Engaging With the World Beyond the Church'* Hämtad 2009-05-04 från <http://www.cofe.anglican.org/about/archbishopsCouncil/mpa.html>

²⁴ *Mission and Public Affairs*, 2004, s. ix.

²⁵ *Oikoumene: Church of England*. Hämtad 2009-05-04 från <http://www.oikoumene.org/en/member-churches/regions/europe/united-kingdom/church-of-england.html>

²⁶ *Church of England: The Church of England Today: A Christian Presence in Every Community*. Hämtad 2009-05-04 från <http://www.cofe.anglican.org/about/thechurchofenglandtoday/>

2.1.3 Teologi

Church of England ser sig som en del av en, helig, allmänlig och apostolisk kyrka med tron på den treenige Guden så han uppenbaras i Bibeln och finns beskriven i trosbekännelserna.²⁷ Church of England är som tidigare nämnts en del av den anglikanska kyrkogemenskapen som sedan 1867 har ett forum för sin gemensamma självförståelse i Lambethkonferensen som träffas vart tionde år.²⁸ Kännetecknande för den anglikanska kyrkogemenskapen är en ovilja till att sätta upp ofrånkomliga krav och snäva gränsdragningar för tron och i stället vill man enbart peka mot centrala källor där tron och läran står att finna.²⁹ Till dessa centrala källor hör, förutom Bibeln och trosbekännelserna, också de 39 artiklarna, Book of Common Prayer samt vigningsordningarna för biskopar, präster och diakoner (The Ordinals).³⁰ Tillsammans ger de uttryck för en dynamisk syn på kyrkans doktriner där evangeliet står som ett oföränderligt centrum omgärdat av de förändringar som den Helige Ande har gett och fortfarande inspirerar till.³¹ Det får också konsekvenser för synen på kyrkans grundläggande uppgifter som bland annat innebär att förkunna tron ”afresh in each generation”.³²

Church of Englands teologi är till stor del präglad av händelserna under reformationen när Henrik VIII bröt banden med påven och där framför allt ärkebiskop Thomas Cranmer utarbetade en ny teologi för den engelska kyrkan.³³ Denna vidareutvecklades under slutet av 1500-talet av teologen Richard Hooker. Han valde att tala om kyrkan som en organisk snarare än en statisk institution där kyrkoledning och administration alltid står i förändring.³⁴ Viktigt i utformandet av den anglikanska teologin har varit begreppet ”via media”. Detta begrepp rymmer bland annat tanken på en teologisk medelväg med en ovilja att vare sig se sig som helt och hållet protestanter eller som katoliker. Det ger också uttryck för en vilja till balans mellan att å ena sidan helt underordna sig auktoriteter och å andra sidan tillåta full frihet i teologiska frågor.³⁵

²⁷ Toon, P. (1988/1998). The Articles and Homilies. I S. Sykes, J. Booty & J. Knight (Red.), *The Study of Anglicanism* (Rev. uppl., ss. 144-154). London: SPCK, s.151.

²⁸ Thomas, H. E. P. (1988/1998). Doctrine of the Church. I S. Sykes, J. Booty & J. Knight (Red.), *The Study of Anglicanism* (Rev. uppl., ss. 249-262). London: SPCK, s. 259.

²⁹ Stevick, B. D. (1988/1998). Canon Law. I S. Sykes, J. Booty & J. Knight (Red.), *The Study of Anglicanism* (Rev. uppl., ss. 216-245). London: SPCK, s. 233.

³⁰ Toon, P., 1988/1998, s.151.

³¹ Stevick, B., 1988/1998, s. 233.

³² Toon, P., 1988/1998, s.151. Citatet återgivet hos Toon kommer från inledningen till Declaration of Assent, de löftesord som uttalas vid prästvigningen.

³³ Haugaard, W.P. (1988/1998). From the Reformation to the Eighteenth Century. I S. Sykes, J. Booty & J. Knight (Red), *The Study of Anglicanism* (Rev. Uppl., ss 216-245). London: SPCK, s. 10.

³⁴ Thomas, H. E. P., 1988/1998, s. 254.

³⁵ Elmen, P. (1988/1998). Anglican Morality. I S. Sykes, J. Booty & J. Knight (Red.), *The Study of Anglicanism* (Rev. uppl., ss. 364-378). London: SPCK, s. 364.

2.2 Metodistkyrkan

Metodistkyrkan har sina rötter i 1700-talets Church of England. Prästen John Wesley (1703-1791) reagerade mot sociala missförhållanden och moraliskt förfall som kommit att präglade landet. Han och hans främsta medarbetare George Whitefield samt brodern Charles Wesley började sprida en förkunnelse som betonade betydelsen av en personlig frälsning och helgelse.³⁶ Idag är Metodistkyrkan den fjärde största kyrkan i Storbritannien (efter Church of England, romersk-katolska kyrkan och Church of Scotland) med ett medlemsantal omkring 330 000 personer. Metodistkyrkan har även stor spridning i världen med omkring 70 miljoner medlemmar.³⁷

I Storbritannien är Metodistkyrkan indelad i kretsar. Varje krets består av ett visst geografiskt område med tillhörande kyrkor. Kretsarna bildar tillsammans olika distrikt och sammanlagt finns det 33 stycken. Varje distrikt har en ordförande som ska leda präster och lekmän i deras arbete. Beslutsfattande på distriktsnivå sker genom distriktssynoder. Det pastorala ledarskapet inom varje krets leds av en Superintendent Minister och varje kyrka har ett kyrkoråd (Church Council) som tillsammans med prästen leder och planerar arbetet. På nationell nivå fattas beslut vid den årliga Metodistkonferensen under ledning av en president och vicepresident.³⁸

Under 1900-talet gjordes en rad försök med att få till stånd en förening mellan Church of England och Metodistkyrkan. År 2003 togs ett historiskt steg när de två kyrkorna slöt ett förbund och sedan dess har klimatet varit gott och samarbetet fördjupats.³⁹

3. Vägen fram till Fresh Expressions of Church

Även om Fresh Expressions of Church får anses vara en ny företeelse så står själva grogrunden att hitta längre tillbaka i tiden. Följande överblick tjänar till att teckna ramverket kring utvecklingen från tiden före *Mission-shaped Church*-rapporten år 2004, då begreppet ”fresh expressions of church” användes för första gången i skrift, och vidare fram till idag.

³⁶ *Nationalencyklopedin* (2009-05-04). Metodismen. Hämtad 2009-05-04 från <http://www.ne.se/lang/metodism>

³⁷ *BBC: Religion and Ethics – Christianity: History*. Hämtad 2009-05-04 från http://www.bbc.co.uk/religion/religions/christianity/subdivisions/methodist_1.shtml

³⁸ *BBC: Religion and Ethics – Christianity: Structure*. Hämtad 2009-05-04 från http://www.bbc.co.uk/religion/religions/christianity/subdivisions/methodist_2.shtml

³⁹ *BBC: Religion and Ethics – Christianity: Ethics and Current Issues*. Hämtad 2009-05-04 från http://www.bbc.co.uk/religion/religions/christianity/subdivisions/methodist_3.shtml

3.1 Tiden fram till år 2004

Det var under 1970-talet som de första idéströmningarna till det som idag innefattas i Fresh Expressions of Church började komma. Under detta årtionde nådde den så kallade Church Growth-rörelsen Storbritannien via det engelska Bibelsällskapet.⁴⁰

Church Growth startade i USA under ledning av Donald Anderson McGavran. För honom var frågor rörande kyrkotillväxt viktiga och i sin bok *How Churches Grow. The New Frontier of Mission*⁴¹ från 1959 frågar han sig vad det är som får kyrkor att växa, vilken roll missionen spelar och hur traditionen kan användas för att skapa kyrkotillväxt. Som ett försök till svar på dessa frågor skapades Church Growth-rörelsen.⁴² McGavran gjorde inte själv anspråk på att infoga sina tankar i rådande teologiska system och medgav även att Church Growth-tänkandet för många teologer säkert tedde sig inadekvat på många sätt. Men McGavran var bibelcentrerad och det var Bibeln som utgjorde centrum för hans missionsteologi.⁴³ På samma sätt värderade han kyrkan högt och ville se den som en gudomlig institution och en del av frälsningsplanen. Han ansåg att även om olika kyrkor skilde sig åt kulturellt och teologiskt så var de alla ett i Kristus.⁴⁴ Genom att nå ut med evangeliet till dem som ännu inte kommit till tro och sedan föra dem in i församlingar skulle kyrkans viktigaste uppgift uppfyllas. De som inte ägnade sig åt detta kunde inte kallas församling eller Kristi kyrka utan snarare en religiös klubb.⁴⁵ Från USA fördes McGavrans tankar över Atlanten och år 1978 etablerades i England tre nya församlingar influerade av detta tänkande.⁴⁶

I slutet av 1970-talet bildades församlingen Holy Trinity Brompton i London. I en av stiftets utdömd kyrkobyggnad fick makarna Nicky och Sila Lee chansen att starta en ny församling. Den växte snabbt och vid sin höjdpunkt under 1990-talet hade församlingen flera hundra medlemmar. I Holy Trinity Brompton föddes Alpha-konceptet som än idag utgör en viktig del av arbetet (den kände Alphaledaren Nicky Gumbel är idag kyrkoherde i Holy Trinity Brompton). I takt med att antalet besökare växte beslutades det att församlingen skulle dela sig i tre. Två delar flyttade då iväg för att bilda församling på annan plats och resten stannade kvar med makarna Lee. Denna nyplantering av församlingar har man fortsatt med i Holy

⁴⁰ Mission and Public Affairs, 2004, s.16.

⁴¹ McGavran, D. A. (1959). *How Churches Grow. The New Frontier of Mission*. New York: World Dominion P.

⁴² Pinola, S. (1995). *Church Growth: Principles and Praxis of Donald A. McGavran's Missiology*. Åbo: Åbo akademis förlag, ss. 15-16.

⁴³ Pinola, S, 1995, ss. 85-87.

⁴⁴ Pinola, S, 1995, ss. 95-97.

⁴⁵ Pinola, S, 1995, s.101.

⁴⁶ Mission and Public Affairs, 2004, s. 16.

Trinity Brompton och senast det skedde var år 2006.⁴⁷ Idén väckte uppmärksamhet och 1984 publicerades boken *How to Plant Churches*⁴⁸ vilken var den första boken i ämnet att ges ut på den engelska marknaden. Tre år senare, år 1987, hölls Holy Trinity Bromptons och därmed också Church of Englands första konferens för församlingsplantering. Mellan åren 1987-1991 hölls sedan årliga öppna möten med personligt vittnesbörd som lockade deltagare från olika kyrkotraditioner. Dokumenten från mötet 1990 sammanställdes i boken *Planting New Churches*⁴⁹ (som än idag anses vara en bra bok i ämnet). Under denna period startades en mängd nya församlingar varav många överskred de traditionella och geografiskt bundna församlingsgränserna. Detta var i sin ordning så länge de fick sitt stifts godkännande. Men 1991 tog fyra nystartade församlingar det radikala steget att formas på egen hand utan att invänta godkännande. Detta kom att leda till stor oro inom Church of England inför den framtida utvecklingen. Som ett svar på detta sammankallades i oktober 1991 House of Bishops Standing Committee och på deras inrådan tillsattes en arbetsgrupp att ingående arbeta med det fenomen som kommit att kallas ”church planting”, församlingsplantering.⁵⁰

Nu var begreppet ”church planting” på ett tydligt sätt känt och etablerat också i Church of Englands högre instanser och initiativ fortsatte att komma härifrån. År 1992 etablerade den dåvarande ärkebiskopen av Canterbury, George Carey, Springboard som ett initiativ för evangelisation. Under tolv års tid var projektet verksamt med att stötta initiativ för att nå ut till människor i utkanten av kristen tro.⁵¹ Det var på många sätt ett lyckat projekt som också ledde till inrättandet av en Archbishops' Missioner som idag har som en av sina viktigaste uppgifter att vara arbetsledare för Fresh Expressions.⁵²

Det skulle dröja tre år, till 1994, innan arbetsgruppen som undersökte begreppet ”church planting” presenterade sina resultat. Dessa publicerades i rapporten *Breaking New Ground: Church Planting in the Church of England*⁵³. Rapporten fokuserade på att tydliggöra vilka regler som skulle gälla för etablerande av nya församlingar och inte direkt på själva det kreativa arbetet och framåtblickandet. Vid denna tid var det många som var osäkra på om arbetet med att plantera nya församlingar skulle ses som en i huvudsak positiv eller negativ

⁴⁷ Wikipedia the Free Encyclopedia. Holy Trinity Brompton. Hämtad 2009-05-04 från http://en.wikipedia.org/wiki/Holy_Trinity_Brompton

⁴⁸ Hill, M. (Red.). (1984). *How to Plant Churches*. London: MARC Europe.

⁴⁹ Carey, G. (1991). *Planting New Churches*. Eagle Publishing.

⁵⁰ Mission and Public Affairs, 2004, ss. 16-17.

⁵¹ Croft, S. (2008f). Milestones on the Journey. *Mixed Economy, the Journal of Fresh Expressions*, 1 (1), s.16.

⁵² *The Archbishop of Canterbury: Archbishops Announce New Missioner* (2004-05-25). Hämtad 2009-05-04 från www.archbishopofcanterbury.org/1501

⁵³ Church of England. (1994). *Breaking New Ground: Church Planting in the Church of England*. London: Church House Publishing.

utmaning men *Breaking New Ground* fastslog att ”church planting” var något bra. Vidare ansåg de att både territorialförsamlingsstrukturen med en indelning utifrån geografiska områden och en mera nätverksbaserad struktur, utifrån kulturella och sociala intressen, var möjliga församlingsformer. Rapporten menade att Church of England hade ett särskilt uppdrag att vara en kyrka för hela nationen med ett missionsuppdrag att gå ut till landets alla människor.⁵⁴

År 1996 skapades Sheffield Centre i Sheffield av Church Army och var tänkt som ett slags forskningscentrum för evangelisation. Church Army hade bildats av prästen Wilson Carlile (1847-1942) år 1882. Carlile hade sett hur kyrkan förlorade sitt fäste bland dem längst ner i samhället och menade att de som skulle föra ut evangeliet till dessa människor främst var lekmän från samma samhällsklass. Idag arbetar man vidare i Carliles anda med evangelisation där människor befinner sig och utifrån deras behov.⁵⁵ Carlile vann Church of Englands godkännande för sin rörelse 1885 och idag är både ärkebiskopen av Canterbury och ärkebiskopen av York vicepresidenter i organisationen.⁵⁶ När Sheffield Centre skapades var det ett tydligt steg framåt på nytänkandets bana med fokus på att finna nya uttryck för att vara kyrka.⁵⁷

År 1997 tog även Metodistkyrkan ett steg mot förnyelse då de publicerade videon och arbetsboken *Stopping the Rot: Planting New Congregations*⁵⁸, ett material med berättelser och vägledning för nya arbetssätt.

Året därpå, 1998, började Church Army att ge ut *Encounters on the Edge*⁵⁹, en bokserie som utkommer en gång i kvartalet. Fokus ligger på nya uttryck för att vara kyrka och planterade församlingar och nya trender, goda arbetssätt och strategier presenteras.⁶⁰

År 2002 tillsattes inom Church of Englands avdelning Mission and Public Affairs Council en arbetsgrupp där även Metodistkyrkan fanns representerad. Syftet var att undersöka vad som hänt sedan *Breaking New Ground* och att utvärdera de nya uttrycken för att vara kyrka som utvecklats. Samtidigt skulle man den här gången också fundera över en möjlig framtida

⁵⁴ Mission and Public Affairs, 2004, ss.17-19.

⁵⁵ *Wikipedia the Free Encyclopedia*. Church Army. Hämtad 2009-05-04 från http://en.wikipedia.org/wiki/Church_Army

⁵⁶ *Church Army Online: Some Key Dates*. Hämtad 2009-05-04 från <http://www.churcharmy.org.uk/pub/aboutus/KeyDates.asp>

⁵⁷ Croft, S. (2008f), s.16.

⁵⁸ Methodist Church. (1997). *Stopping the Rot: Planting New Congregations*. Peterborough: Methodist Publishing House.

⁵⁹ Church Army, *Encounters on the Edge*. Sheffield: Sheffield Centre.

⁶⁰ *The Sheffield Centre. Church Army's Research Unit: Encounters on the Edge*. Hämtad 2009-05-04 från http://www.churcharmy.org.uk/ms/sc/sfc_eote.asp

utveckling.⁶¹ I arbetsgruppen ingick elva personer under ledning av biskopen av Maidstone Graham Cray samt representanter från bland annat Ärkebiskopsrådet, Metodistkyrkan och Sheffield Centre.⁶²

År 2003 utsågs Rowan Williams till ny ärkebiskop av Canterbury. Han visade sig vara mycket intresserad av frågor rörande mission och församlingsbyggande och introducerade begreppet Mixed Economy Church, blandekonomikyрка.⁶³ Med detta uttryck ville han markera att nya uttryck för att vara kyrka inte existerar på bekostnad av eller i konkurrens med traditionella församlingar utan ska ses som ett svar på det förändrade samhällets behov av en blandning av olika församlingsformer.⁶⁴

3.2 Året 2004

År 2004 presenterade arbetsgruppen för utvecklingen efter *Breaking New Ground* sina resultat i rapporten *Mission-shaped Church: Church Planting and Fresh Expressions of Church in a Changing Context*.

Arbetsgruppen hade under tiden sedan 2002 undersökt initiativ runt om i landet i frågan om utveckling och etablering av nya församlingsformer. Utifrån denna nya information funderade man vidare i arbetsgruppen kring hur dessa skulle kunna uppmuntras.⁶⁵ Gemensamt för de studerade initiativen var att de alla hade en tydlig vilja att möta människor samt att låta kulturen, kontexten och missionsperspektivet vara vägledande. Arbetsgruppen fann också att de studerade formerna kunde delas in i tolv olika grupper utifrån innehåll och karaktär. Dessa försågs med namn men samlades även under det gemensamma begreppet ”fresh expressions of church”.⁶⁶

Rapporten tänktes användas som diskussionsunderlag på stifts-, pastorats- och församlingarnas nivå.⁶⁷ Det visade sig snart att den skulle få en mycket stor betydelse för det fortsatta arbetet och har idag tryckts i fler upplagor än någon annan officiell rapport inom Church of England. I och med detta, i kombination med intresse som visats från ärkebiskopen Rowan Williams och generalsynodens sida, stod det klart att det nya som höll på att växa fram inte bara kunde ses som fenomen i marginalen.⁶⁸

⁶¹ Mission and Public Affairs, 2004, s. xi.

⁶² Mission and Public Affairs, 2004, s. ix.

⁶³ Croft, S, 2008f, s.16.

⁶⁴ Croft, S, 2008b, s. 3.

⁶⁵ Croft, S, 2008d, ss. 3-4.

⁶⁶ Croft, S, 2008b, s. 2.

⁶⁷ Mission and Public Affairs, 2004, s. x.

⁶⁸ Croft, S, 2008b, ss. 3-6.

3.3 Tiden efter år 2004

Redan året efter *Mission-shaped Church*, år 2005, började intresset för de nya arbetssätten att spridas på allvar på stiftsnivå. En milstolpe detta år var starten av Fresh Expressions egen hemsida www.freshexpressions.org.uk⁶⁹

Utvecklingen fortsatte och år 2006 utarbetade Metodistkyrkan en kartläggning av det arbete som hittills utförts på området.⁷⁰ Detta år utkom också från Church House Publishing en bokserie i fem delar med en fördjupning inom fem olika områden utifrån *Mission-shaped Church*-rapporten:⁷¹

- *Mission-shaped and Rural: Growing Churches in the Countryside* av Sally Gaze.
- *Mission-shaped Parish: Traditional Church in a Changing World* av Paul Bayes och Tim Sledge (Red.).
- *Mission-shaped Youth: Rethinking Young People and Church* av Tim Sudworth, Graham Cray och Chris Russell (Red.).
- *Mission-shaped Children: Moving Towards a Child-centred Church* av Margaret Withers.
- *Mission-shaped Spirituality: The Transforming Power of Mission* av Susan Hope.

I böckerna uttrycker författarna sin djupare förståelse för materialet i *Mission-shaped Church* och det ges också praktiska exempel från församlingar och stift där sådant arbete redan pågår.

I takt med att nya uttryck för att vara kyrka spreds över landet och fler och fler församlingar började arbeta med dessa blev behovet av att fastställa en tydlig definition av begreppet ”fresh expressions of church” viktigt. År 2006 utarbetades en sådan definition:

A fresh expression is a form of church for our changing culture established primarily for the benefit of people who are not yet members of any church.

It will come into being through principles of listening, service, incarnational mission and making disciples.

It will have the potential to become a mature expression of church shaped by the gospel and the enduring marks of the Church and for its cultural context.⁷²

År 2006 godkändes också i House of Bishops riktlinjer för det som kom att kallas Ordained Pioneer Ministry (se avsnitt 4.3.1). Detta var inte tänkt som en ny vinningstjänst utan en utbildningsform med fokus på de nya missionsinriktade arbetssätten.⁷³ En undersökning samma år visade att en tredjedel av de anglikanska församlingarna hävdade att de börjat med

⁶⁹ Croft, S. 2008f, s.16.

⁷⁰ Croft, S, 2008b, s. 6.

⁷¹ Samtliga titlar finns förtecknade i sin helhet i litteraturlistan.

⁷² Croft, S, 2008b, s. 9.

⁷³ Croft, S, 2008b, s. 7.

någon form av nya uttryck för att vara kyrka. Statistik från Metodistkyrkan visade att bland de pastorer som tänkte byta arbetsplats önskade en tredjedel att få komma till en församling där det fanns möjlighet att arbeta med Fresh Expressions.⁷⁴

År 2007 genomfördes en undersökning som visade att praktiskt taget alla stift i Church of England hade minst en person som arbetade heltid med att etablera eller leda nya uttryck för att vara kyrka. Samma år presenterades riktlinjer för Lay Pioneer Ministry, en ny utbildningsform för lekmän (se avsnitt 4.3.2). Också dessa riktlinjer godkändes av House of Bishops.⁷⁵ På många håll började det anordnas kurser för att utbilda präster, lekmän och församlingsmedlemmar i tankarna och metoderna som vuxit fram kring Fresh Expressions (se avsnitt 4.2). Samma år anordnades Hard Questions Tour, en serie dagskonferenser⁷⁶ som engagerade 14 teologer kring de svåra frågor som Fresh Expressions stött på.⁷⁷ Konferensmaterialet publicerades i sin helhet i boken *Mission-shaped Questions: Defining Issues for Today's Church*⁷⁸ och i urval i Podcastform för nedladdning över Internet.⁷⁹

Church Army och Fresh Expressions startade samma år Share the Guide, en internetsida tänkt att fungera som en resursbank med samlade personliga berättelser om erfarenheter kring arbetet med nya uttryck för att vara kyrka.⁸⁰

År 2008 skapades Bishops' Mission Orders som ett sätt att ge biskoparnas stöd och erkännande till nya uttryck för att vara kyrka (se avsnitt 4.1). Även ett internationellt intresse för Fresh Expressions började märkas detta år.⁸¹

I oktober 2008 tillkännagav ärkebiskopen av Canterbury, ärkebiskopen av York och Metodistkyrkan att arbetet med Fresh Expression nu ska gå in i en andra fas, som beräknas pågå under en period av fem år.⁸² Den första fasen leddes fram till i år av Steven Croft men inför fas två har biskopen av Maidstone Graham Cray valts till ny Archbishop's Missioner och ledare av Fresh Expressions nationella arbetslag.⁸³

⁷⁴ Croft, S, 2008f, s. 16.

⁷⁵ Croft, S, 2008b, ss. 7-8.

⁷⁶ *Fresh Expressions: Hard Questions*. Hämtad 2009-05-04 från <http://www.freshexpressions.org.uk/section.asp?id=3683>

⁷⁷ Croft, S, 2008f, s. 16.

⁷⁸ Croft, S. (2008a). *Mission-shaped Questions: Defining Issues for Today's Church*. London: Church House Publishing.

⁷⁹ Croft, S, (2008c). Mapping Ecclesiology for a Mixed Economy. I S. Croft (Red). *Mission-shaped Questions: Defining Issues for Today's Church* (ss. 186-198). London: Church House Publishing.

⁸⁰ Croft, S, 2008f, s. 16.

⁸¹ Croft, S, 2008f, s. 16.

⁸² Fresh Expressions. (2008). *Mixed Economy, the Journal of Fresh Expressions*, 1 (1), s. 2.

⁸³ *Fresh Expressions: The Team*. Hämtad 2009-05-04 från <http://www.freshexpressions.org.uk/section.asp?id=160> Fresh Expressions Team är det internationella ledande arbetslaget för Fresh Expressions och består av 17 personer som samlas en gång i månaden för planering. De anordnar även Fresh Expressions-relaterade evenemang.

I Metodistkyrkan kommer Stephen Lindrige att efterträda Peter Pillinger som ansvarig för arbetet med Fresh Expressions.⁸⁴

I slutet av 2008 kom första numret av *Mixed Economy, the Journal of Fresh Expressions*, en årligt utkommande tidning med aktuell information om arbetet inom Fresh Expressions. Tidningen kan beställas i pappersform eller laddas ner kostnadsfritt från Fresh Expressions hemsida.⁸⁵

I maj i år publicerades boken *Ancient Faith, Future Mission: Fresh Expressions in the Sacramental Traditions*⁸⁶. I denna bok presenterar de traditionella inriktningarna inom Church of England sina mer kontemplativa nya uttryck för att vara kyrka.⁸⁷

Det tycks ännu oklart vad som kommer att ske inom den närmaste framtiden. Just nu förbereds en internationell konferens som sannolikt kommer att hållas i juli 2010. Syftet är att låta intresserade personer från kyrkor utanför England få lära sig mer om arbetet med Fresh Expressions.⁸⁸ Om utvecklingen efter fas två, dvs. tiden fram till 2014, sägs det ingenting i det skrivna material jag studerat. I stället är det två av mina intervjupersoner Andii Bowsher, lärare på St John's Theological College i Nottingham och Bob Franklyn, ansvarig för Fresh Expressions internationella relationer, som talar om framtiden. Båda påpekar att arbetet med Fresh Expressions så som det ser ut idag inte kommer att finnas om fem år. I stället menar de att man vid den tiden räknar med att tankemönstren och arbetssätten som idag är specifika för Fresh Expressions då kommer att genomsyra hela kyrkans liv.⁸⁹ Att på fem år utföra en total integrering av ett så omfattande arbete är en massiv sak och jag är förvånad över att det sägs så lite om det i böcker och på Internet. Vad framtiden har att ge tycks alltså i detta läge tämligen oklart.

⁸⁴ Fresh Expressions, 2008, s. 2.

⁸⁵ *Fresh Expressions: Mixed Economy, the Journal of Fresh Expressions*. Hämtad 2009-05-04 från <http://www.freshexpressions.org.uk/standard.asp?id=4122&cachefixer>

⁸⁶ Croft, S & Mobsby, I. (Red.). (2009). *Ancient Faith, Future Mission: Fresh Expressions in the Sacramental Traditions*. Norwich: Canterbury Press.

⁸⁷ *Fresh Expressions: Fresh Expressions in the Sacramental Traditions*. Hämtad 2009-05-04 från <http://www.freshexpressions.org.uk/standard.asp?id=4332&cachefixer=>

⁸⁸ Franklyn, B. (2009). Muntlig intervju 2009-03-25. Hos författaren.

⁸⁹ Franklyn, B, 2009, muntlig intervju 2009-03-25 samt Bowsher, A. (2009). Muntlig intervju 2009-03-24. Hos författaren.

4. Den framväxande strukturen kring Fresh Expression of Church

Allt eftersom arbetet med Fresh Expressions utvecklats har det vuxit fram tydligare och fastare strukturer för hur det praktiska arbetet ska fungera. Även om man inom framför allt Church of England har kommit långt med att utveckla ramar och strukturer så är det en ännu oavslutad process. Jag ska här presentera några viktiga steg som tagits.

4.1 Bishops' Mission Orders (BMO)

Som den historiska genomgången visade så började inom Church of Englands ledande skikt studiet av församlingsplantering på 1990-talet i samband med att fyra nystartade och geografiskt gränsöverskridande församlingar underlät att invänta stiftets godkännande. Hanteringen av de nya och geografiskt obundna församlingarna har sedan dess inneburit ett visst problem vad gäller godkännande, tillsyn och skydd på stiftsnivå.

Sedan 2008 är det dock, genom utfärdande av så kallade Bishops' Mission Orders (BMO), möjligt för nya uttryck för att vara kyrka att lagligt fungera som församlingar utan att vara bundna till territorialförsamlings- och stiftsgränserna.⁹⁰ Genom att utfärda BMO:s kan biskopen ge stöd och auktoritet åt de församlingar som vill skapa nya uttryck för att vara kyrka eller åt ett antal församlingar eller ekumeniska samarbetspartner som tillsammans vill inleda arbete med ett nytt uttryck för att vara kyrka.⁹¹

En BMO behövs inte om det nya uttrycket för att vara kyrka håller sig inom territorialförsamlingens gränser men kan, om arbetet utvecklas, ändå vara användbart för den fortsatta mognaden och utvecklingen.⁹²

Utfärdandet av en BMO sker i en trestegsprocess enligt följande:⁹³

Det första steget handlar om att klarlägga hur det nya uttrycket för att vara kyrka ska se ut. Biskopen utser ofta en medhjälpare som överser arbetet. I detta första skede är det viktigt att tydliggöra ramarna för den nya församlingen, dess syfte och verkningsområde. Vidare undersöks de tillgängliga resurserna såsom lämpliga medarbetare och möjligheter för

⁹⁰ Nelstrop, L. (2008). Mixed Economy or Ecclesial Reciprocity: Which Does the Church of England Really Want to Promote? I L. Nelstrop & M. Percy (Red.), *Evaluating Fresh Expressions: Explorations in Emerging Church, Responses to the Changing Face of Ecclesiology in the Church of England* (ss. 187-203). Norwich: Canterbury Press, s. 187.

⁹¹ *Church of England: Search Results. Bishops' Mission Orders*. Hämtad 2009-05-04. Ett bildspel tillgängligt via <http://www.cofe.anglican.org/search?SearchableText=BMO>

⁹² *Share. A Guide to Fresh Expressions of Church: Bishops' Mission Orders*. Hämtad 2009-05-04 från <http://www.sharetheguide.org/section5/bmo>

⁹³ Presentationen av de tre stegen bygger på information från *Church of England: Search Results. Bishops' Mission Orders* (se ovan) samt från *Share. A Guide to Fresh Expressions of Church: Bishops' Mission Orders*. (se ovan).

initiativet att utvecklas och nå hållbarhet. En viktig fråga är också vilken plats missionsarbetet kommer att få. Slutligen fastställs vilka även som kan tänkas behöva konsulteras på formell nivå.

Det andra steget innebär förankring av det nya initiativet. Hur omfattande detta blir beror på initiativet storlek och kan handla om att konsultera andra kyrkor, religiösa organisationer och stiftets missionsavdelning och pastorala avdelning. Vidare är det viktigt att tydliggöra vilka arbetsuppgifter som finns och vilket mål man vill arbeta mot samt att fastställa initiativets tänkta längd. Den första fasen brukar vara upp till fem år. Slutligen är det också viktigt att utforska möjligheten för församlingen att förvalta sakramenten.

Det tredje steget består i att biskopen utser en så kallad "visitor" som besöker projektet minst två gånger per år och rapporterar tillbaka till biskopen var 18:e månad. Samma person författar också en utvärdering av projektet efter maximalt fem år. Då kan BMO:n förnyas i ytterligare fem år och därefter kan beslut fattas om att låta den bli permanent. En "visitor" ska också se till att det finns en eller flera följeslagare vars uppgift är att stötta, ge kritik till, utmana och uppmuntra initiativet under arbetets gång.

4.2 Former för utbildning

4.2.1 Vision Days

Idag anordnas det Vision Days, Visionsdagar, runt om i England. En Visionsdag innebär ett första möte med Fresh Expressions och erbjuds kristna från alla kyrkor och traditioner som vill lära sig mer om arbetet med nya uttryck för att vara kyrka. De passar även bra för dem som inte känner till något om Fresh Expressions, dem som har specifika frågor på området och dem som redan börjat forma något nytt uttryck för att vara kyrka och behöver praktisk hjälp. En Visionsdag hålls vanligtvis på en lördag och har ett önskat antal på minst 50 deltagare. Varje tillfälle leds av två från Fresh Expressions nationella arbetslag tillsammans med en lokal ekumenisk grupp.⁹⁴ Idag räknar man med att över 4000 personer deltagit i en Visionsdag.⁹⁵

⁹⁴ *Fresh Expressions: Vision Days*. Hämtad 2009-05-04 från <http://www.freshexpressions.org.uk/section.asp?id=3844>

⁹⁵ Croft, S, 2008f, s. 16.

4.2.2 The Mission Shaped Intro Course

Denna kurs fungerar bland annat som en länk mellan Visionsdagarna och Mission Shaped Ministry Course (se avsnitt 4.2.3). Målet med kursen är inte att besvara frågan om *hur* man ska skapa nya uttryck för att vara kyrka utan *varför* detta ska ske. Kursen är sex veckor och varje vecka hålls en två timmar lång föreläsning som innehåller presentationer och gruppövningar. I fokus står tänkande kring mission i en blandekonomi och man behandlar frågor som rör förändringar i samhället och varför kyrkan kan behöva tänka annorlunda kring hur man möter olika grupper. Kursen riktar sig till både lekmän och vigda men passar även dem som inte tänker arbeta med Fresh Expressions. Stort intresse för kursen har i nuläget visats från USA, Kanada, Nya Zeeland och Australien.⁹⁶

4.2.3 The Mission Shaped Ministry Course

År 2006 startade denna ettåriga kurs som idag hålls på olika platser runt om i landet. Den riktar sig till både enskilda personer och grupper (både lekmän och prästvigda) som på ett eller annat sätt vill arbeta eller redan arbetar med nya uttryck för att vara kyrka.⁹⁷ De 24 träffarna är utspridda på 18 vardagskvällar, tre lördagar och en helg. Kursen fokuserar på de sex huvudteman som är viktiga i Pioneer Ministry (se avsnitt 4.3): personlig och kristen utveckling, missiologi och ecklesiologi, förmåga att tolka sin kultur samt kunskap om att starta nya uttryck för att vara kyrka och hur dessa växer och mognar. Målet är att kursen ska ha en sådan spridning att ingen ska behöva resa längre än åtta mil för att kunna delta. De 24 träffarna leds av hälften lokala ledare och hälften nationella Fresh Expressions-ledare. Tanken är också att de som går kursen ska forma små nätverk med en mentor som de sedan ska ha regelbunden kontakt med under kursens gång. Hemsidan Share the Guide ska fungera som en resursbank att vända sig till under kursen men också framöver. Kursen uppmanar också till ekumeniska samarbeten samt samarbete med stift och utbildningsplatser.⁹⁸

Just nu pågår 36 kurser och på vissa håll är det för andra eller tredje gången. Man beräknar att över 1000 personer är inne i eller har genomgått utbildningen och inom kort ska man också börja ge kurser i Kanada.⁹⁹ Mission Shaped Ministry är redan nu en integrerad del av ordningen för Lay Pioneer Ministers. Med stor sannolikhet kommer kursen också så

⁹⁶ *Fresh Expressions: Mission Shaped Intro Course*. Hämtad 2009-05-04 från <http://www.freshexpressions.org.uk//section.asp?id=3845&cachefixer=>

⁹⁷ *Fresh Expressions: Mission Shaped Ministry Course*. Hämtad 2009-05-04 från <http://www.freshexpressions.org.uk/section.asp?id=3846>

⁹⁸ *Mission Shaped Ministry Course*. Mission Shaped Ministry Prospectus, ss. 2-6. Hämtad 2009-05-04 som pdf-fil från <http://www.freshexpressions.org.uk/temp/msmsppectussp1sp01.pdf>

⁹⁹ Franklyn, B, 2009, muntlig intervju 2009-03-25.

småningom att ingå som en del i utbildning på akademisk nivå. Om så sker är det viktigt att kursen ändå förblir öppen för dem som inte är involverade i sådana utbildningsprogram.¹⁰⁰

4.3 Pioneer Ministry

Sedan ett par år tillbaka arbetar man inom Church of England med två nya utbildningsformer för de lekmän och blivande präster som är intresserade av att arbeta med nya uttryck för att vara kyrka. Dessa har kommit att kallas Lay Pioneer Ministry och Ordained Pioneer Ministry eftersom namnen tydligt beskriver vad det handlar om: att vara pionjär för olika initiativ och nya uttryck för att vara kyrka.¹⁰¹ I dagsläget beräknar man att 350 personer utbildar sig inom de båda formerna för Pioneer Ministry.¹⁰²

4.3.1 Ordained Pioneer Ministry

År 2005 publicerade Ärkebiskopsrådet tillsammans med underavdelningarna för tjänst (Ministry Division) och mission (Mission and Public Affairs Division) och Fresh Expressions *Guidelines for the Identification, Training and Deployment of Ordained Pioneer Ministers*, en rapport där arbetet med Ordained Pioneer Ministry presenteras i teori och praktik.

Riktlinjerna kom som ett svar på en rekommendation i *Mission-shaped Church*-rapporten.¹⁰³

The Ministry Division of the Archbishops' Council should actively seek to encourage the identification, selection and training of pioneer church planters, for both lay and ordained ministries, through its appropriate channels to bishop's selectors, diocesan Readers Boards and training institutions. Specific selection criteria should be established. Patterns of training should be appropriate to the skills, gifting and experiences of those being trained. Those involved in selection need to be adequately equipped to identify and affirm pioneers and mission entrepreneurs.¹⁰⁴

Efter en rad diskussioner beslutades det att man faktiskt skulle följa denna rekommendation men att det inte rör sig om en ny utbildningsform. I stället handlar det om att utarbeta riktlinjer till hjälp för dem som sysslar med rekrytering, godkännande och tillsyn av blivande präster med att uppmärksamma om någon kandidat har gåvan och visionen att arbeta med att leda Fresh Expressions och liknande missionsarbete. Ett sådant uppmärksammande kan ske

¹⁰⁰ *Mission Shaped Ministry Course*. Mission Shaped Ministry Prospectus, ss. 2, 5. Hämtad 2009-05-04 som pdf-fil från <http://www.freshexpressions.org.uk/temp/msmsppectussp1sp01.pdf>

¹⁰¹ *Fresh Expressions: Guidelines for the Identification, Training and Deployment of Ordained Pioneer Ministers*. (2005), s. 4. Hämtad 2009-05-04. Tillgänglig för nedladdning från <http://www.freshexpressions.org.uk/section.asp?id=3548>

¹⁰² *Fresh Expressions: 'Ancient Faith, Future Mission': Fresh Expressions in the Sacramental Traditions*. Hämtad 2009-05-04 från <http://www.freshexpressions.org.uk/section.asp?id=4575>

¹⁰³ *Fresh Expressions: Guidelines for the Identification, Training and Deployment of Ordained Pioneer Ministers*, 2005, s. 1.

¹⁰⁴ Mission and Public Affairs, 2004, s. 147.

under hela utbildningstiden samt under de första fyra åren av prästtjänst. Riktlinjerna är också ett sätt att uppmärksamma att det idag finns många, framför allt unga, som vill och känner sig kallade till att arbeta med det som beskrivs i *Mission-shaped Church*-rapporten.¹⁰⁵ Till de gåvor som eftersöks hör bland annat viljan att evangelisera samt ett tydligt engagemang för människor som står utanför kyrkan.¹⁰⁶

De som arbetar med rekrytering bör vara uppmärksamma på om någon skulle kunna passa för Ordained Pioneer Ministry genom att iaktta följande:¹⁰⁷

- en längtan och vilja hos kandidaten att utöva sin tjänst enligt dessa mönster
- en speciell erfarenhet av att arbeta med pionjärtjänster
- gåvor för evangelisation och omsorg för dem utanför kyrkan
- potential att bli en god Pioneer Minister

Man understryker att det inte handlar om en ny utbildning eller vigningstjänst. Utbildningen erbjuder endast ett annat fokus och det ska idag vara möjligt för alla som funderar på en vigningstjänst i Church of England att också pröva om det kan vara just till en pionjärtjänst. Målet är att komma ut på en Pioneer Ministry-post och utbildningsvägen ska varsamt planeras så att varje kandidats behov tillgodoses.¹⁰⁸ Utbildningen är till största delen kontextuell och sker i en församling där man arbetar med nya uttryck för att vara kyrka.¹⁰⁹

Ytterst är det rådgivarnas sak att avgöra om en person är kallad till tjänst och om detta i så fall är till Ordained Pioneer Ministry. För att rådgivarna ska vara uppmärksamma på detta kan de behöva genomgå någon form av utbildning för att lära sig mer.¹¹⁰

Även om varje utbildningsväg är individuell bör den ändå följa ett visst mönster:

Inledningsvis hålls ett möte med rekryteringsansvarig eller biskop för att undersöka vilka utbildningsmöjligheter som är aktuella. Därefter skapas ett detaljerat utbildningsförslag som sträcker sig fram till vigningen och sedan vidare in i de fyra första åren av tjänstgöring. Förslaget bör ta hänsyn till kandidatens tidigare kunskap och erfarenheter, personliga omständigheter och pågående arbete och tjänst. Det bör även ge möjlighet till erfarenhet av

¹⁰⁵ *Fresh Expressions: Guidelines for the Identification, Training and Deployment of Ordained Pioneer Ministers*, 2005, ss. 2-3.

¹⁰⁶ *Fresh Expressions: Guidelines for the Identification, Training and Deployment of Ordained Pioneer Ministers*, 2005, s. 5.

¹⁰⁷ *Fresh Expressions: Guidelines for the Identification, Training and Deployment of Ordained Pioneer Ministers*, 2005, s. 5.

¹⁰⁸ *Fresh Expressions: Guidelines for the Identification, Training and Deployment of Ordained Pioneer Ministers*, 2005, s. 3.

¹⁰⁹ *Fresh Expressions: Guidelines for the Identification, Training and Deployment of Ordained Pioneer Ministers*, 2005, s. 7.

¹¹⁰ *Fresh Expressions: Guidelines for the Identification, Training and Deployment of Ordained Pioneer Ministers*, 2005, ss. 5-6.

arbetssätten med nya uttryck för att vara kyrka och fördjupade kunskaper i missiologi, ecklesiologi och hur man möter den rådande kulturen.¹¹¹

År 2006 gav Ärkebiskopsrådet ekonomiskt stöd till hjälp för fem skolor med att utveckla arbetet med en Ordained Pioneer Ministry utbildning.¹¹²

4.3.2 Lay Pioneer Ministry

År 2006 presenterades *Encouraging Lay Pioneer Ministry. Guidelines for the Development of Lay Ministry in Fresh Expressions of Church*.¹¹³ Tanken är att Lay Pioneer Ministry, som riktar sig till lekmän, ska fungera mer situationsbundet än Ordained Pioneer Ministry och att det snarare handlar om att få behörighet till en enskild uppgift än till en livslång tjänst (ministry).¹¹⁴

Det första förslaget till riktlinjer sändes ut till stiftens och fick många svar. Generellt tycktes det finnas en positiv inställning till olika utbildningsvarianter för Lay Pioneer Ministry och en motvilja till en standardiserad form. Detta baserades delvis på att stiftens arbetar ganska olika vilket skulle göra det svårt att bara ha ett arbetssätt. En annan anledning var att det fanns en oro att arbetet på den nationella nivån skulle ske för snabbt och på så vis hämma den lokala utvecklingen. Riktlinjerna ska inte heller uppfattas som föreskrivna regler utan är ett första försök att beskriva, identifiera och kommentera gott handlande i fråga om dessa tjänster.¹¹⁵

Sheffield Centre har spelat en speciell roll vad gäller förståelsen för behovet av en blandekonomi reflekterad i en missionsformad kyrka. Därför representerar Church Army också en särskilt viktig resurs och dess evangelister ses som redan godkända Pioneer Ministers. Allt sedan den tidiga kyrkan har enskilda kristna kallats av Gud till en speciell tjänst. För tillfället finns i Church of England en rad olika erkända lekmannatjänster, erkända i den mån att de kräver utbildning som ger en speciell behörighet. Kallet att bli en lekmannapionjär kan ofta vara kombinerat med kallet för en annan av dessa tjänster och de behöver då inte mer auktorisering än de redan har.¹¹⁶ En lekmannapionjär kan få sin auktorisering från olika håll beroende på var han eller hon ska vara aktiv. Ett erkännande kan

¹¹¹ *Fresh Expressions: Guidelines for the Identification, Training and Deployment of Ordained Pioneer Ministers*, 2005, ss. 6-7.

¹¹² *Fresh Expressions*. Av Croft, S. *The Pioneers are Coming*. Hämtad 2009-05-04 från <http://www.freshexpressions.org.uk/section.asp?id=1453>

¹¹³ *Fresh Expressions: Encouraging Lay Pioneer Ministry. Guidelines for the Development of Lay Ministry in Fresh Expressions of Church*. (2006). Hämtad 2009-05-04. (Förkortas härnäst *Encouraging Lay Pioneer Ministry*.) Tillgänglig via <http://www.freshexpressions.org.uk/section.asp?id=3548>

¹¹⁴ *Fresh Expressions: Encouraging Lay Pioneer Ministry*, 2006, s. 2.

¹¹⁵ *Fresh Expressions: Encouraging Lay Pioneer Ministry*, 2006, s. 2.

¹¹⁶ *Fresh Expressions: Encouraging Lay Pioneer Ministry*, 2006, ss. 3-4.

komma från lokal nivå från arbetslaget och församlingens PCC. Vid medverkan i projekt som involverar olika församlingar, pastorat eller stift kommer det från biskopen. Den givna auktoriseringen bör vara under en period av tre till fem år och följas av en utvärdering.¹¹⁷

För dem som vill arbeta med nya uttryck för att vara kyrka finns det två gåvor som är av yttersta vikt: en balanserad och mogen tro som klarar påfrestande situationer samt villigheten att skapa nya gemenskaper och att föra människor till tro. Vidare måste en sådan person också vara flexibel och kunna klara förändring. Utbildning för Lay Pioneer Ministers bör täcka in följande områden: personlig och kristen utveckling (formation), kunskap i missiologi, kontextuell mission och ecklesiologi, förmågan att kunna lyssna samt en villighet att starta nya kristna gemenskaper och att arbeta för deras mognad.¹¹⁸ Därtill kommer förmågan till dubbelt lyssnande: att lyssna till Gud i det lokala sammanhanget å ena sidan och den kristna traditionen å den andra.¹¹⁹

Riktlinjerna innehåller också en lista med åtta rekommendationer som i nuläget anses som viktiga.¹²⁰

1. Varje stift uppmanas att uppmuntra Lay Pioneer Ministry samt att säkerställa möjligheten till god utbildning och behörighet på församlings-, pastorats- och stiftsnivå .
2. Church Army-evangelisterna bör användas för att få igång nya uttryck för att vara kyrka.
3. Det är viktigt att stiftet regelbundet ordnar utbildningsdagar, Visionsdagar och kortare kurser på lokalplanet.
4. Man bör i så stor utsträckning som möjligt erbjuda pionjärutbildningar till dem som församlingen finner lämpliga.
5. Stiftet bör utveckla den ettåriga deltidskursen Mission Shaped Ministry.
6. Det ekumeniska samarbetet med framför allt Metodistkyrkan är viktigt.
7. Stiftet bör utveckla mönster för erkännande av Lay Pioneer Ministry.
8. Stiftet bör investera i utvecklingen av varaktiga nya uttryck för att vara kyrka genom att ge resurser, stöd och utbildning till lekmannapionjärerna.

Genomgången av de strukturer som omgärdar arbetet med Fresh Expressions har visat att det finns en vilja att förankra de nya arbetssätten på olika plan i kyrkan. Genom Bishops' Mission Orders ges biskoparna en viktig tillsynsmöjlighet samtidigt som de nya uttrycken för att vara kyrka får stöd och erkännande från stiftet/stiftet. I riktlinjerna för de båda formerna av

¹¹⁷ *Fresh Expressions: Encouraging Lay Pioneer Ministry*, 2006, ss. 11-13.

¹¹⁸ *Fresh Expressions: Encouraging Lay Pioneer Ministry*, 2006, ss. 6-7.

¹¹⁹ *Fresh Expressions: Encouraging Lay Pioneer Ministry*, 2006, s. 9.

¹²⁰ *Fresh Expressions: Encouraging Lay Pioneer Ministry*, 2006, ss. 14-15.

Pioneer Ministry erbjuder präster och lekmän ett speciellt fokus på sin utbildning och genom de olika kurserna på lokalnivå blir det möjligt för alla som är intresserade att lära sig mer om vad Fresh Expressions innebär.

5. Teologin bakom Fresh Expressions of Church

Efter att ha studerat de strukturer som bygger upp och inramar arbetet med Fresh Expressions är det dags att ägna de teologiska resonemangen uppmärksamhet. Det är ju också här som kärnpunkten finns. Strukturer, hemsidor, utbildningsprogram med mera kan ju ändå sägas ha kommit efter den teologiska utmaningen. Men det är också just i teologin som vi finner de största svårigheterna. Jag kommer här att presentera det som jag efter genomläsningen av Fresh Expressions material uppfattar som viktiga teologiska tankar som både säger något om den strävan som finns och de svårigheter som man har att brottas med.

5.1 Begreppet kyrka

I England har som vi tidigare sett begreppet ”church planting”, församlingsplantering, länge varit känt. I inledningen till *Mission-shaped Church* ges en beskrivning av hur arbetsgruppen bakom rapporten förstått församlingsplantering, hur det hänger ihop med uttrycket ”fresh expressions of church” och hur det ska förstås i förhållande till kyrkan.

We understand ‘church planting’ to refer to the discipline of ‘creating new communities of Christian faith as part of the mission of God to express God’s kingdom in every geographic and cultural context’. ‘Fresh expressions of church’ are manifestations of this, but they also give evidence of many parishes’ attempts to make a transition into a more missionary form of church.¹²¹

För att kunna arbeta mer missionsinriktat är det viktigt att förstå hur den rådande kulturen är beskaffad. Därigenom blir det också möjligt att avgöra vilken eller vilka former som Gud vill att kyrkan ska anta i varje tid.¹²² Ett kapitel i *Mission-shaped Church* ägnas åt att beskriva den kultur som präglar England idag: förändrade familjebilder, ökad rörlighet, konsumtionssamhälle, skiftad balans mellan fritid och arbete, det geografiska områdets och de lokalorienterade relationernas försvagade betydelse till förmån för de nätverksbaserade. Dessutom följer en skissering av det post-kristna samhället där kyrkan inte längre har en självklar plats i människors liv. Mönster och vanor har ändrats vilket innebär att söndagen inte längre är en kyrkogångsdag. Det har i stället blivit en dag då man ägnar sig åt sådant som

¹²¹ Mission and Public Affairs, 2004, s. xii.

¹²² Mission and Public Affairs, 2004, s.1.

sportaktiviteter och gemenskap med familjen och även de personer som faktiskt har ett intresse av att möta andra kristna finner det svårt att regelbundet gå på söndagens gudstjänst. Utifrån detta drar *Mission-shaped Church*-rapportens författare slutsatsen att den gamla ”kom till oss”-strategin inte längre fungerar. Kyrkan har låtit kyrka och kultur driva bort från varandra men genom ånger och bot ska hon nu ändra på detta. Kyrkan ska inte längre vara kyrka *där* människor är utan på *det sätt* som människor är.¹²³ Till detta kommer också en slags inkarnationsprincip som beskrivs på följande sätt: ”It is the incarnation of the gospel, within a dominantly consumer society, that provides the Church of England with its major missionary challenge.”¹²⁴ Inkarnationsprincipen är en bild för hur man inom Church of England tolkar sitt uppdrag att vara en kyrka för alla i hela landet och att vara bland invånarna som Jesus var bland människor under sin tid på jorden. Kyrkans självförståelse bör alltså ständigt speglas i den rådande kulturen. Genom att iaktta den rådande kulturen blir det också tydlig vilken eller vilka uttryck för att vara kyrka som Gud kallar till.¹²⁵ Denna strategi har av teologen Michael Moynagh kallats för att utföra kulturell exegetik, att verkligen noggrant sätta sig in i, lära sig förstå och lära känna den kultur i vilken de människor lever som man vill tjäna.¹²⁶

Vid sidan av inkarnationstanken finns också den självsyn som den anglikanska kyrkan kan sägas omfatta: en vilja till enhetlig mångfald. Denna möjlighet att omfatta en rik variation ses i *Mission-shaped Church* som en styrka i arbetet med mission.¹²⁷ I rapporten hänvisas också till orden i Declaration of Assent där det står att kyrkan ska förkunna tron ”...afresh in each generation”. Detta, menar rapportens författare, betyder mer än att bara säga exakt samma ord till den nya generationen som man sa till den gamla.¹²⁸

Dessutom menar rapportens författare att territorialförsamlingen behöver kompletteras. Detta innebär inte bara en organisatorisk förändring utan även en teologisk nyorientering inom kyrkobergreppet. Det finns en risk att territorialförsamlingstanken leder till den felaktiga uppfattningen att man automatiskt tänker att alla människor i det givna området, vare sig de går till kyrkan eller ej, utgör en del av församlingen.¹²⁹ Så ser dock verkligheten inte ut enligt författarna som talar om gruppen av ”unchurched” dvs. de människor som aldrig, sånär som

¹²³ Mission and Public Affairs, 2004, ss. 2-13.

¹²⁴ Mission and Public Affairs, 2004, s. xiii.

¹²⁵ Mission and Public Affairs, 2004, s. 1.

¹²⁶ Moynagh, M. (2006). Good Practice is Not What it Used to Be: Accumulating Wisdom for Fresh Expressions of Church. I S. Croft (Red). *The Future of the Parish System: Shaping the Church of England for the Twenty-first Century* (ss. 110-124). London: Church House Publishing, s. 118.

¹²⁷ Mission and Public Affairs, 2004, s. 35.

¹²⁸ Mission and Public Affairs, 2004, s.100.

¹²⁹ Mission and Public Affairs, 2004, s. 39.

på något enstaka bröllop eller begravning, varit i kyrkan.¹³⁰ Människor har olika erfarenheter av kyrkan och behöver bemötas olika, eller med rapportens egna ord: ”The task is to become church for them, among them and with them, and under the Spirit of God to lead them to become church in their own culture.”¹³¹ Det är bara när en blandekonomi (mixed economy), bestående av både territorialförsamlingar och nätverksrelaterade församlingar, samarbetar över ett större geografiskt område som inkarnationens princip kan demonstreras.¹³² Till detta kommer också dagens nya livsstil fylld av otaliga valmöjligheter. Människor har blivit vana vid att kunna välja, något som enligt rapportens författare troligen kommer att medföra att även religionens sfär mer och mer kommer att präglas av personliga, skraddarsydda val.¹³³

Utifrån ovan skisserade tankegångar tänker sig rapportens författare att de nya uttrycken för att vara kyrka har vissa gemensamma drag.¹³⁴

- De värderar betydelsen av smågrupper för möjligheten att utveckla lärjungaskap och nå ut i mission.
- De träffas inte på söndagsmorgonen.
- De är nätverksbaserade snarare än geografiskt orienterade.
- De är inte knutna till ett specifikt samfund.
- De kan ha kontakt och utbyte med egna utvalda församlingar och inte nödvändigtvis med dem som är geografiskt närmst.

Vidare summeras de exempel på nya uttryck för att vara kyrka som iakttagits i arbetet med *Mission-shaped Church*-rapporten till tolv olika typer:¹³⁵

- Alternative worship communities som försöker svara mot den postmoderna kulturen.
- Base Ecclesial Communities som arbetar utifrån närmast befrielse-teologiska förtecken.
- Café church som tar sin utgångspunkt i cafékulturen.
- Cell church som samlar sina deltagare i små cellgrupper.
- Churches arising out of community initiatives som låter invånarna i närområdet sätta agendan för mycket av arbetet.
- Multiple and midweek congregations som erbjuder samlingar flera gånger i veckan.
- Network-focused churches som utgår från människors delaktighet i olika nätverk.

¹³⁰ Mission and Public Affairs, 2004, s. 37.

¹³¹ Mission and Public Affairs, 2004, s. 40.

¹³² Mission and Public Affairs, 2004, s. 8.

¹³³ Mission and Public Affairs, 2004, ss. 9-10.

¹³⁴ Mission and Public Affairs, 2004, s. 43.

¹³⁵ Mission and Public Affairs, 2004, ss. 44-80. Tyvärr tillåter inte tid och plats en noggrannare presentation av de olika församlingsformerna.

- School-based and school-linked congregations and churches som förlägger sin verksamhet till skolans lokaler eller i anslutning till skolans arbete.
- Seeker church som bygger på mönster från Willow Creek i USA med gudstjänster med mycket låga trösklar.
- Traditional church plants som arbetar enligt de vid det här laget traditionella metoderna för församlingsplantering.
- Traditional forms of church inspiring new interest som utvecklar traditionella verksamhetsformer.
- Youth congregations som fokuserar på mission bland unga.

Men allt är inte nytt. I rapporten finns också en vilja att förankra de nya idéerna i traditionella tankesätt kring kyrkobegreppet. Betydelsen av synen på den anglikanska kyrkans väsen att söka enhet i en tolererad mångfald poängteras och Chicago-Lambeth Quadrilaterals¹³⁶ fyra fundament får tjäna som riktlinjer. Således utgår man från Skriften, trosbekännelserna, sakramenten och episkopatet. Därtill kommer att Church of England är ”episcopally led and synodically governed”. En god relation till stiftets biskop är avgörande för alla kyrkor, både ur teologisk och praktisk synvinkel och episkopatet står som representant för kyrkans katolicitet. Det är också biskopens ansvar att sända arbetare till nya platser och på nya sätt. Även sakramentens betydelse för en kyrka betonas. Kyrkan utgör en måltidsgemenskap och om de nya uttrycken för att vara kyrka ska kunna överleva måste nattvarden finnas med.¹³⁷

Vidare påpekas att kyrkan har fyra kännetecken som återfinns i den Nicaenska trosbekännelsen. Kyrkan är: en, helig, allmänlig (katolsk) och apostolisk. Dessa är också kännetecknande för missionsuppdraget. Att kyrkan är en betyder inte att hon ska ägna sig åt kloning, utan det handlar om enhetlighet i mångfalden. Missionsaspekten är alltså central och uppdraget att gå ut och göra alla folk till lärjungar och döpa och undervisa dem fungerar enande eftersom det gäller i alla tider och kulturer.¹³⁸

Kyrkan är helig eftersom den är avskild av Gud och för hans missionssyfte. Därför kan en kyrka som inte ägnar sig åt mission inte heller vara helig.¹³⁹

¹³⁶ Vid Lambethkonferensen 1888 beslutade man om fyra gemensamma pelare, Chicago Lambeth Quadrilateral, som skulle gälla för den anglikanska kyrkogemenskapen: 1. Skriften innehåller allt som är nödvändigt för frälsning, 2. Trosbekännelserna tecknar grunden för den kristna tron, 3. Dopet och nattvarden utgör kyrkans sakrament, 4. Betydelsen av det historiska episkopatet.

¹³⁷ Mission and Public Affairs, 2004, ss.100-101.

¹³⁸ Mission and Public Affairs, 2004, s. 96.

¹³⁹ Mission and Public Affairs, 2004, ss. 96-97.

Kyrkan är allmännelig vilket innebär att hon faktiskt har förmåga att omfamna olika uttryck för tro och tillbedjan. Denna mångfald gör sig också synlig i missionen. Samtidigt ger anspråket på att vara allmännelig vid handen att det finns gränser för mångfalden. Det kan finnas många uttryck men det finns bara ett evangelium.¹⁴⁰

Apostoliciteten utgör länken mellan Jesus Kristus och kyrkan idag och pekar på kravet på trohet mot kristendomens första vittnen. Denna trohet kommer till uttryck i en vilja att möta varje tids särskilda behov.¹⁴¹

Uppgiften att vara en, helig, allmännelig och apostolisk kan också uttryckas genom fyra dimensioner för kyrkan. I sin vilja att vara helig strävar hon uppåt, mot Gud, i tillbedjan. Enhetligheten manifesteras i en riktning inåt. Apostoliciteten kännetecknas i en riktning utåt, ut i mission och ut att följa Jesus. Slutligen tecknas katoliciteten i dimensionen ”av” (of). Alla kyrkor är *av* samma slag, det finns ett inbördes beroende.¹⁴²

Vid sidan av den traditionellt orienterade kyrkosynen har andra och mer dynamiska presenterats efter *Mission-shaped Church*-rapporten. Till exempel väljer ärkebiskop Rowan Williams att tala om kyrkan som en händelse snarare än en institution.¹⁴³ Han tar Jesus och de första kristna som exempel. Precis som de första kristna tog ansvar för att föra människor till en gemenskap med Kristus så måste kristna idag ta samma ansvar i sin tid. När troende människor möts och uppfattar detta möte som ett möte med Kristus då händer kyrkan. Att så sker beror inte på människorna själva utan är ett verk av Gud och får ett konkret uttryck i Ordet och Måltiden.¹⁴⁴

Även Sheffield Centres ledare George Lings väljer att använda sig av ett dynamiskt kyrkobergrepp och menar att ett uttryck för att vara kyrka är till för situationen här och nu. Dock är det viktigt att minnas att ett uttryck aldrig kan säga allt, aldrig kan vara hela kyrkan och aldrig kan återspegla hela Kristus. Ett uttryck är just ett uttryck och bara en del av Kristi kropp.¹⁴⁵

Genomgången av det centrala kyrkobergreppet har visat hur *Mission-shaped Church*-rapporten uttrycker relationen mellan församlingsplantering och nya uttryck för att vara kyrka, där den

¹⁴⁰ Mission and Public Affairs, 2004, s. 97.

¹⁴¹ Mission and Public Affairs, 2004, s. 98.

¹⁴² Mission and Public Affairs, 2004, s. 99.

¹⁴³ Williams, R. (2006). Theological Resources for Re-examining Church. I S. Croft (Red.). *The Future of the Parish System: Shaping the Church of England for the Twenty-first Century* (ss. 49-60). London, s. 52.

¹⁴⁴ Williams, R, 2006, s. 58.

¹⁴⁵ Lings, G. (2006). Fresh Expressions Growing to Maturity. I S. Croft (Red.). *The Future of the Parish System: Shaping the Church of England for the Twenty-first Century* (ss. 138-151). London: Church House Publishing, s.150.

senare ses som ett uttryck för det förra. De nya uttryckssätten beskrivs som missionsinriktade och kontextbaserade. Samtidigt ses de också som ett uttryck för inkarnationsprincipen, att vara med människor där de är och på det sätt som de är, precis som Jesus en gång var. Detta innebär ett nytt och dynamiskt sätt att se på kyrkan. Samtidigt tydliggör begreppet blandekonomi att det finns en samhörighet mellan de olika församlingsformerna. Vidare har några av de tankar kring kyrkobegreppet som presenterats efter *Mission-shaped Church* studerats och det har visat sig att dessa tankar har öppna upp för nya dynamiska begreppsdefinitioner.

5.2 Begreppet mission

Redan genom titelns ord ”mission-shaped church” står det klart att rapportens författare vill se en missionsformad kyrka. Det går alltså inte att tänka sig en kyrka som inte ägnar sig åt mission. Denna tanke har fortsatt att vara central i arbetet med nya uttryck för att vara kyrka och uttrycktes tydligt i den definition av Fresh Expressions som presenterades år 2006 (se avsnitt 3.3). Även före Fresh Expressions-ledaren Steven Croft har bidragit med en definition:

Incarnational mission and a broader focus on the horizon of the Kingdom of God and God’s mission to the whole of creation are not an optional extra to forming fresh expressions of church but are at the heart of the enterprise.¹⁴⁶

Jag ser det som att det finns två perspektiv eller två frågor att identifiera i detta sammanhang. För det första: vad kännetecknar en missionerande kyrka? Och för det andra: för vem är den missionerande kyrkan till?

Den första frågan besvaras utifrån en definition av agenter: det är inte Guds kyrka som har en mission i världen utan det är missionens Gud som har en kyrka i världen. Till sitt väsen är Gud treenig och missionerande. Kyrkan existerar eftersom missionen existerar och människan hade inte känt Gud om han inte sänt sin son. Med sin mission vill Gud skapa, upprätthålla och fullkomna skapelsen och kyrkan är både målet för och frukten av denna mission. Det är inte de kristna som ska bjuda in Gud att komma och vara en del av ett mänskligt missionsarbete

¹⁴⁶ Croft, S. (2008e). Formation for Ministry in a Mixed Economy Church: The Impact of Fresh Expressions of Church on Patterns of Training. I L. Nelstrop & M. Percy (Red.), *Evaluating Fresh Expressions: Explorations in Emerging Church, Responses to the Changing Face of Ecclesiology in the Church of England* (ss. 40-54). Norwich: Canterbury Press, s. 46.

Tanken på Guds mission som presenterats i *Mission-shaped Church*-rapporten och senare är inte helt ny utan har i stället byggts ut ifrån begreppet Missio Dei (Guds utsändande) som under 1930-talet fördes fram av teologen Karl Hartenstein som ett komplement till Carl Barths Actio Dei (Guds handlande). *Wikipedia: Missio Dei*. Hämtad 2009-05-04 från http://en.wikipedia.org/wiki/Missio_dei#cite_note-2

utan människor tar del i Guds pågående arbete. Anden visar hur arbetet ska gå till och för kyrkan framåt i mission.¹⁴⁷

Det finns redan från början ett världsomspännande perspektiv på kristen mission i Jesu missionsbefallning i Matt. 28:18-20 samt i den paulinska missionen som ju just handlar om att plantera nya församlingar. De första kristna lät sig inte låsas av kulturella ramar när de spred evangeliet utan de gick vidare och planterade församlingar i en icke-judisk miljö.¹⁴⁸ Det är först i himlen som missionen och planteringen av nya församlingar kommer att upphöra. Fram till dess är missionen oavslutad men kyrkan är en försmak av det kommande Gudsriket.¹⁴⁹

Det andra perspektivet rör missionens mål och aktualiserar frågan om vem missionen är till för. Definitionen av Fresh Expressions från 2006 gör gällande att uttrycken för att vara kyrka ska försöka nå ut till dem som ännu inte är medlemmar i någon kyrka.

Det är här viktigt att poängtera att de båda kärnfrågorna inte är skilda från varandra. Tvärtom möts frågorna och ger upphov till flera teologiska resonemang varav några här ska presenteras.

I *Mission-shaped Church*-rapporten presenteras en metod för hur en missionerande kyrka tänks fungera idag. Man bör tillämpa så kallat dubbelt lyssnande vilket både innebär att lyssna till den rådande kulturen dvs. missionskontexten och till traditionen och det är sedan i denna dubbla lyhörddhet som en väg kan tona fram. De som vill plantera nya kyrkor kommer alltså inte tomhänta utan har med sig en förförståelse av kyrka och tro. Samtidigt är det viktigt att de är beredda att lyssna på den rådande kontexten.¹⁵⁰ Dessutom är det viktigt att återigen lyfta fram Church of Englands självsyn som ”episcopally led and synodically governed”. Sett i missionens ljus innebär detta att biskoparna har en missionsroll som måste reagera på kulturella förändringar.¹⁵¹

Precis som med kyrkobegreppet vill författarna till *Mission-shaped Church* förankra de nya tankarna i kyrkans tradition. I frågan om missionen anknyter man till Anglican Consultative Councils (anglikanska kyrkogemenskapens internationella samarbetsorgan med lekmannarepresentation) och Lambethkonferensens gemensamma Five Marks of Mission, missionens fem kännetecken. Dessa byggs på med ytterligare viktiga värden för församlingar engagerade i mission (både traditionella och nya församlingar).¹⁵²

¹⁴⁷ Mission and Public Affairs, 2004, ss. 85-86, 90.

¹⁴⁸ Mission and Public Affairs, 2004, s. 87.

¹⁴⁹ Mission and Public Affairs, 2004, s. 95.

¹⁵⁰ Mission and Public Affairs, 2004, s. 105.

¹⁵¹ Mission and Public Affairs, 2004, s. 101.

¹⁵² Mission and Public Affairs, 2004, ss. 81-82.

- En missionsinriktad kyrka är fokuserad på Treenigheten.
- En missionsinriktad kyrka är fokuserad på inkarnationen: den anpassar sig efter kulturen den ska verka i och vill spegla den Helige Andes verk i närområdet.
- En missionsinriktad kyrka är benägen till förändringar: den är inte självcentrerad utan har Guds rike som mål.
- En missionsinriktad kyrka skapar lärjungar: den har del i den rådande kulturen men står samtidigt för en utmaning som går på tvärs med kulturen. Den är öppen för att alla människor har en kallelse från Gud och både individen och kollektivet står i centrum. Dessutom försöker den urskilja goda ledare.
- En missionsinriktad kyrka är relationsbaserad: de troende ska uppmuntras att knyta band med andra troende.

Church of Englands självsyn som en kyrka för hela nationen leder också till upplevelse av ansvar för att fylla de geografiska och kulturella hål som uppstår när territorialförsamlingarna, genom förändringar i samhället, inte längre förmår att nå ut till alla människor. Genom att plantera nya församlingar uppfyller Church of England sin nationella kallelse. Alla anglikanska församlingar kan sägas ha sitt ursprung i en planterad församling. Därför fortsätter Church of England egentligen bara det arbete som tog sin början för länge sedan och påminner därigenom om missionsuppdraget.¹⁵³

I varje ny kontext måste kyrkan dö bort från sin nuvarande form för att kunna leva och hon bör präglas av ett självuppgivande drag. Kyrkan är mest trogen sig själv när hon ger upp sin aktuella kulturella form och låter sig omskapas bland de troende.¹⁵⁴ Dessutom är kyrkan Guds pilgrimsfolk och därför hör det inte till kyrkans väsen att vara statisk. Med parallell i Gen. 1:28 "Gud välsignade dem och sade till dem: 'Var fruktsamma och föröka er, uppfyll jorden och lägg den under er. Härska över havets fiskar och himlens fåglar och över alla djur som myllrar på jorden.' " ses kyrkan som menad att vara en ny mänsklighet som ska fortplanta sig genom mission och på så vis fylla jorden.¹⁵⁵

Frågan om vad som är en "riktig" kyrka har återkommit genom åren. Inte minst var den aktuell i *Breaking New Ground* år 1994. Då var tanken snarare att de nyplanterade församlingarna skulle fungera som broar in till den traditionella "riktiga" kyrkan. Detta kommenteras i *Mission-shaped Church*. Författarna menar att det skett ett paradigmskifte i upptäckten att nya uttryck för att vara kyrka inte bara är riktiga uttryck för att vara kyrka utan

¹⁵³ Mission and Public Affairs, 2004, ss. 35-36.

¹⁵⁴ Mission and Public Affairs, 2004, s. 89.

¹⁵⁵ Mission and Public Affairs, 2004, s. 93.

att de till och med kan vara mer riktiga eftersom de på många sätt ligger närmre missionsuppdraget, är mer engagerade i en lokal kontext och är mer uppmärksamma på inkarnationens mönster.¹⁵⁶

Prästen Sally Gaze påpekar i boken *Mission-shaped and Rural* att det sätt på vilket man idag tänker och arbetar i kyrkor medför en viss risk. Missionen blir lätt något man ägnar sig åt när allt annat är gjort, vilket i praktiken leder till att det sällan finns någon tid alls. Hon skärper därför tonen och menar att allt kyrkans arbete måste ta sin utgångspunkt i missionen som i sin tur börjar i bön.¹⁵⁷

Också Fresh Expressions-arbetslagets nye ledare Graham Cray ger uttryck för denna centrala syn på bönen när han säger att mission tillsammans med bön ger uttryck för den närmaste relationen med Gud. Att lyssna i bön kan också innebära att de kristna måste vara beredda till förändring i sin mission. Evangeliet kommer på olika sätt och i olika former och därför måste också de kristna vara beredda att förändra och anpassa sig. Målet är att människor ska få möta Kristus på ett sätt som de kan förstå. Anpassningen till den rådande kulturen kan också hjälpa de missionerande människorna att upptäcka något nytt av evangeliet och av vem Kristus är.¹⁵⁸ Kyrkan har sin enhet i dopet och utifrån detta faktum kan hon sedan lugnt anta olika former och uttryck. Hon kan även omfatta olika åsikter i lärofrågor, så länge dessa inte avviker från trosbekännelserna.¹⁵⁹ Att vara missionär i den rådande kontexten innebär också att vara i konsumtionssamhället. Cray menar att det är omöjligt att vara missionär idag utan att möta konsumtionssamhällets utmaningar.¹⁶⁰

Sammanfattningsvis har det blivit tydligt hur det, utifrån det centrala missionsbegreppet, föds en rad förväntningar på vad kyrkan idag ska vara. Gud är missionerande och därför ska kyrkan också vara det och målet är i första hand att nå ut till dem som står utanför kyrkan. Präglad av rådande kontext och kultur skapas missionens uttryck i mötet med dessa människor och pekar på en dynamisk kyrka som är beredd att förändras för att alla ska kunna möta Kristus på ett sätt de förstår.

¹⁵⁶ Mission and Public Affairs, 2004, s. 23.

¹⁵⁷ Gaze, S, 2006, ss. 2-4.

¹⁵⁸ Cray, G. (2006). Focusing Church Life on a Theology of Mission. I S. Croft (Red). *The Future of the Parish System: Shaping the Church of England for the Twenty-first Century* (ss. 61-74). London: Church House Publishing, ss. 64-66.

¹⁵⁹ Cray, G, 2006, s. 73.

¹⁶⁰ Cray, G, 2006, s. 71.

5.3 En blandekonomi med spänningar

På St John's Theological College i Nottingham har man under många år haft som en uppgift att låta de präststuderande reflektera över varför förändring (change) kan upplevas som jobbigt för vissa och sporrande för andra och hur de själva kan hantera utmaningen som detta rymmer.¹⁶¹ Detta är ett tydligt exempel på att talet om förändring, variation och mångfald kan ges en central plats i diskussionen om kyrkan. Vi har redan sett hur man inom arbetet med Fresh Expressions utför en balansakt mellan det gamla och traditionella och det nya genom att tala om en blandekonomikyrika. Detta är ett begrepp som inte utvecklas särskilt mycket i *Mission-shaped Church*-rapporten men som däremot har behandlats en hel del i senare material. Nedan presenteras något av den syn på variation och mångfald som träder fram i Fresh Expressions material och den spänning som detta rymmer.

Biskop Michael Turnbull har lämnat ett intressant bidrag till resonemangen om variation och mångfald. Han menar att det territorialförsamlingssystem som traditionellt använts faktiskt på vissa sätt kan utgöra ett hinder för missionen. Dock menar han inte att lösningen skulle vara att ta bort alla de geografiskt bundna församlingarna utan att det i stället handlar om att helt tänka om kring församlingsbegreppet.¹⁶²

Ärkebiskop Williams menar att användande av historia och tradition är en del av den kristna mognadsprocessen. Genom att iaktta det som varit kan man lära sig att lyssna som andra har lyssnat och att stå öppen för evangeliet på samma sätt som människor tidigare gjort. Vad gäller församlingssystemet så är det viktigt att det visar sig vara sanningsenligt (credible) mot sin egenart genom att finnas för alla människor där de är geografiskt och kulturellt. Ändå ger Williams uttryck för att det finns en viss spänning mellan det traditionella och det nya genom att visa på hur de olika strukturerna har fallgropar som den andra kan motverka. Om den traditionella församlingen hamnar i en situation av stagnation eller aldrig utsätter sig för kritik behövs det ett nytt och radikalt sätt att vara kyrka som pekar på den alltigenom avgörande gudsrelationen. Å andra sidan om det nya uttrycket för att vara kyrka blir separatistiskt eller ointresserat av att ha relationer med andra församlingar eller med samhället i övrigt, behövs den traditionella församlingen och den lokalrelaterade kyrkan som ett vittne om att kyrkan också bör präglas av ett allmänligt drag.¹⁶³

¹⁶¹ Bowsher, A, 2009, muntlig intervju 2009-03-24.

¹⁶² Cundy, I. (2006). Reconfiguring a Diocese Towards Mission. I S. Croft (Red). *The Future of the Parish System: Shaping the Church of England for the Twenty-first Century* (ss. 152-169). London: Church House Publishing, s. 155.

¹⁶³ Williams, 2006, ss. 53-55.

Att vara kyrka handlar alltså om att vara dynamisk samtidigt som vissa traditionella värden upphöjs och en del av kontinuiteten bevaras genom vigningstjänsterna. Det är dock inte traditionen som ska styra utan viljan att låta kyrkan hända i mötet människor emellan och mellan Gud och människor, ett möte som blir synligt i nattvardens delande av bröd och vin.¹⁶⁴

Metodistkyrkans generalsekreterare Martin Atkins tar fasta på Treenigheten när han talar om spänningen mellan gammalt och nytt. Han menar att kyrkan inte är något utan Fadern. Som en konsekvens av detta bestäms också kyrkans liv och karaktär utifrån denne Fader. Skaparen bestämmer hur hans skapelse ska se ut. Sonen utför den missionerande uppgiften att befria skapelsen genom sin död och uppståndelse och den Helige Ande möjliggör kyrkans rätta uttryck i varje ny tid och kontext.¹⁶⁵ Ibland uppstår en spänning mellan gammalt och nytt men i stället för att se det som olika diken som det gäller att akta sig för så menar Atkins att kyrkans essens, dess vara, manifesteras just i denna spänning:

The essence of church therefore lies as much in its difference as in its similarity. Not difference for its own sake, but the difference that is a natural consequence of being an incarnational community of the Christian Godhead in a particular time and place and set in a particular context.¹⁶⁶

För Atkins tycks variationen vara något nödvändigt trots problematiken den för med sig. Den kan till och med ses som en naturlig del av kyrkans vara när hon är just det hon ska. Variationen blir således något som kyrkan måste lära sig leva med för att kunna uppfylla sitt missionsuppdrag idag. Ett sådant synsätt skulle kunna leda till att man söker upp spänningar och mångfald och välkomnar dem som tecken på en sund kyrka.

Ett sätt att hantera variation i arbetet med Fresh Expressions har varit att se tillbaka på den tidiga kyrkan. En som utvecklat denna tanke är exegeten James D. G. Dunn som vill peka på att den tidiga kyrkan i sig var ett nytt uttryck för att vara kyrka. Han poängterar att de första kristna inte bara var en rörelse inom judendomen utan en missionerande sådan, en grupp som utmanade de gränser som satts upp av fariséer och andra. Det fanns en drivkraft att ifrågasätta, utmana och förändra och det var just detta som bidrog till att göra kristendomen till det den var.¹⁶⁷ Jesus och de första kristna levde i en dynamisk relation till både skrift och tradition. Det innebar att de också kunde se att vissa delar av traditionen hade kommit till sitt

¹⁶⁴ Williams, 2006, ss. 56-58.

¹⁶⁵ Atkins, M. (2008). What is the Essence of the Church? I S. Croft (Red). *Mission-shaped Questions: Defining Issues for Today's Church* (ss. 16-28). London: Church House Publishing, ss. 17-18, 21.

¹⁶⁶ Atkins, M, 2008, s. 23.

¹⁶⁷ Dunn, J.D.G. (2008). Is There Evidence for Fresh Expressions of Church in the New Testament? I S. Croft (Red). *Mission-shaped Questions: Defining Issues for Today's Church* (ss. 54-65). London: Church House Publishing, ss. 55-56.

slut och inte längre fyllde någon funktion och att vissa delar av Skriften inte längre talade in i den rådande tiden.¹⁶⁸

Steven Croft vidareutvecklar denna tanke och uppmärksammar Barnabas besök hos församlingen i Antiokia. Även om det som Barnabas möter i Antiokia förmodligen inte liknar de former för kyrka som han kände från Jerusalem så välkomnar han det ändå som bevis på Guds nåd (Apg. 11:22 ff.). Förmågan att se och uppskatta Guds arbete i andra former och på andra platser och att omfatta en variation är inte situationsbundet utan personbundet.¹⁶⁹

Aisla Wright (ordförande i den internetbaserade församlingen i-church) väljer att tala om ”bricks-and-mortar (B&M) churches”, tegelstens- och murbrukskyrkor, i kontrast till de kyrkor som saknar ett fysiskt rum för sin verksamhet såsom de helt internetbaserade kyrkorna.¹⁷⁰ På så vis vidgar hon mångfaldsbegreppet genom att visa på möjligheten för en församling att existera i en annan dimension än den rumsliga. Detta menar jag utgör en större tankemässig utmaning eftersom det upphäver en dimension som alltid varit en del av kyrkohistorien. Även innan kyrkobyggnader användes, träffades man i samlingslokaler. Ännu finns det, så vitt jag vet, inte så mycket skrivet om detta och det ska bli intressant att se hur tankemönstren kommer att utvecklas.

Genomgången har visat hur arbetet med de nya uttrycken för att vara kyrka har gett upphov till en rik variation men också en spänning mellan gammalt och nytt. Människor har olika sätt att värdera och hantera förändring. Detta får konsekvenser för vilka former som kyrkan kan tänkas anta och vad som ryms inom begreppet blandekonomi. Vidare har det också blivit tydligt att infallsvinklar på begreppets vidd kan hämtas både från den tidiga kyrkan och dagens virtuella församlingar.

Kyrkan, missionen och blandekonomins utmaningar är alltså tre områden som fått mycket uppmärksamhet och som varit föremål för utveckling och fördjupning. Samtidigt finner jag att det är just dessa begrepp som också åtföljts av mest kritik och det är nu dags att studera detta närmre.

¹⁶⁸ Dunn, J.D.G, 2008, s. 60.

¹⁶⁹ Croft, S, 2008c, s. 194.

¹⁷⁰ Wright, A. (2008). i-church: The Unfolding Story of a Fresh Expression of Church <www.i-church.org> I L. Nelstrop & M. Percy (Red.), *Evaluating Fresh Expressions: Explorations in Emerging Church, Responses to the Changing Face of Ecclesiology in the Church of England* (ss. 123-143). Norwich: Canterbury Press, s. 125.

5.4 En prövad teologi

Det är svårt att ge en bild av teologin bakom Fresh Expressions utan att också nämna kritiken. Det visar citatet från boken *Mission-shaped Questions* som författades efter *Hard Questions Tour*.

Given the significant number of diverse fresh expressions of church happening in parishes and circuits, the number of people beginning to engage seriously with this agenda, the resources beginning to move in this direction and the policy shifts to make these things possible, it is no wonder that all kinds of people are asking hard theological questions around fresh expressions of church.¹⁷¹

Arbetet med nya uttryck för att vara kyrka innebär en ständig utveckling och det är delvis kritiken som fört arbetet framåt och tvingat till nyorientering och klarare definitioner.

Att se på de böcker som kommit ut under tiden efter *Mission-shaped Church* ger i sig en bild av hur kritiken hanterats. I de något äldre böckerna *The Future of the Parish System: Shaping the Church of England for the Twenty-first Century*¹⁷² och *Mission-shaped Questions* framfördes kritik av mildare sort. I en av de senaste böckerna, *Evaluating Fresh Expressions: Explorations in Emerging Church*, är kritiken av en mer hårdför karaktär. Att kritiken hårdnat skulle delvis kunna förklaras med att det blir lättare att inta en för- eller emot hållning i takt med att Fresh Expressions utvecklas och antar mer och mer fasta former.

Medan den första sortens kritik leder till ett putsande och finjusterande skulle den andra mer skarpa sorten kunna innebära en djupgående reflektion och en självrannsakan om den bemöttes. Hittills har jag dock inte sett något försök att bemöta denna kritik och sidorna står förvisso publicerade men likväl odiskuterade. Det kan vara på sin plats att här titta lite närmre på något av den kritik som framförts kring tidigare anförda viktiga teologiska teman.

I sin skrift *Mission-shaped Church a Theological Response*¹⁷³ från 2006 tar John M. Hull (hedersprofessor i praktisk teologi och professor emeritus i Religious Education) upp några av de teologiska kärnpunkter där han tycker att *Mission-shaped Church*-rapporten brister. Hull menar att nya uttryck för att vara kyrka behövs men att de måste understödjas bättre teologiskt och att finns en risk att de hämmas om inte oklarheterna och motsägelserna i rapporten korrigeras.¹⁷⁴ Generellt sett riktar Hull kritik mot det faktum att *Mission-shaped Church* tar sin utgångspunkt i det arbete som redan gjorts med församlingsplantering. Han menar att det i stället skulle vara av betydelse att se på de tankar som förts fram av enskilda

¹⁷¹ Croft, S, 2008b, ss. 13-14.

¹⁷² Croft, S. (Red.). (2006). *The Future of the Parish System: Shaping the Church of England for the Twenty-first Century*. London: Church House Publishing.

¹⁷³ Hull, J.M. (2006). *Mission-shaped Church: A Theological Response*. London: SCM Press.

¹⁷⁴ Hull, J.M, 2006, ss. i, x.

teologer inom området och att det hade varit bättre att arbeta vidare utifrån en grund av teologiskt ansvarsfulla författare.¹⁷⁵

En av de viktigaste punkterna för kritik är den sammanblandning som sker av begreppen kyrka och mission och Hull efterlyser här ett konsekvent och genomtänkt resonemang. Han menar att det är oklart om kyrkan ska ses som missionens mål eller om hon i stället enbart står i missionens tjänst med en instrumentell funktion. Oklart är också om kyrkan är en del av eller ett resultat av missionen. För att beskriva hur en sådan distinktion skulle kunna tänkas se ut tar Hull bilden av en kniv till hjälp. En knivs funktion är att skära. För att kniven ska kunna uppfylla denna funktion behöver den vara vass men det vore inte rätt att säga att knivens själva essens är att vara vass. På samma vis är missionens funktion att föra med sig Gudsriket. För att genomföra detta använder missionen sig bland annat av kyrkan, ändå är det fel att säga att kyrkan är missionens essens.¹⁷⁶ Det är alltid Guds mission med vilken han vill upprätta sitt rike. Kyrkan är kallad att delta som ett *missionsprojekt* och är alltså inte missionen. Detta uttrycks enligt Hull inte tydligt nog i *Mission-shaped Church*-rapporten som ibland skriver att missionen har en kyrka i världen och ibland hävdar att missionen är en expansion av kyrkan.¹⁷⁷

Ytterligare en inkonsekvens är synen på gudomlig och mänsklig. På ett ställe i *Mission-shaped Church*-rapporten sägs att kyrkan är en produkt av Gud, med hjälp av den Helige Ande genom Kristus. Senare sägs det dock att kyrkan bara är en mänsklig institution. Den rätta distinktionen borde enligt Hull vara att se kyrkan som agenten och Guds rike som målet.¹⁷⁸ Hull summerar sin kritik med att säga att det inte är en missionsformad kyrka som möter i *Mission-shaped Church* utan en kyrkoformad mission.¹⁷⁹ Faran med en kyrkoformad mission är att den bestäms utifrån kyrkans eget intresse och agenda. Den missionsformade kyrkan däremot, lägger fokus på Guds rike och är redo bli en del av hans mission.¹⁸⁰

Även ärkebiskop Williams har fört fram viss kritik genom att höja ett varningens finger mot den mångfald som den anglikanska självsynen ger utrymme för och som också blivit en viktig del av Fresh Expressions kyrkosyn. Han menar att de möjligheter som ligger i denna mångfald också för med sig en viss risk. Faran är att kyrkan kommer att präglas av oteologisk opportunism, att hon endast erbjuder ett religiöst komplement till de sekulära evenemangen

¹⁷⁵ Hull, J.M, 2006, s. 34.

¹⁷⁶ Hull, J.M, 2006, ss. 1-2.

¹⁷⁷ Hull, J.M, 2006, s. 5.

¹⁷⁸ Hull, J.M, 2006, s. 3.

¹⁷⁹ Hull, J.M, 2006, s. 36.

¹⁸⁰ Hull, J.M. (2008). *Mission-shaped and Kingdom Focused? I S. Croft (Red). Mission-shaped Questions: Defining Issues for Today's Church* (ss. 114-132). London: Church House Publishing, s. 114.

och händelserna och att hon blir en kyrka som bara firar mysiga och okritiska gudstjänster. Han menar att det behövs ett tydligt fokus på och försvar av den övernaturliga och Guds-initierade delen av kyrkans liv och en tydlig markering av sakramentens betydelse som dem som varje vecka skapar kyrkan.¹⁸¹

Pete Rollins (koordinator för ett nytt uttryck för att vara kyrka i Belfast) erbjuder ett annorlunda sätt att svara på mångfaldens utmaning. Han riktar kritik mot att många menar att det är viktigt att försöka dra in de nya uttrycken in i den traditionella kyrkan. I stället anser han att den traditionella kyrkan ska bereda plats för de nya uttrycken så att de kan finnas sida vid sida, inte som fiender men inte heller i total harmoni. För Rollins bör relationen präglas av en viss spänning och friktion.¹⁸² Detta betyder inte att de nya uttrycken för att vara kyrka ska skriva sin egen teologi och att spänningen består däri. I stället är det tvärtom. Spänningen uppstår just eftersom dessa nya uttryck har precis samma grundläggande värden.¹⁸³ Den traditionella kyrkan har genom historien utvecklat ritualer och definitioner för att tala om trons centrala delar. De nya uttrycken för att vara kyrka har med sig dessa bilder och uttryck men vänder och vrider på dem och vill finna nya sätt att tala om de teologiska insikterna.¹⁸⁴

Att kritiken mot Fresh Expressions teologi är ett viktigt men känsligt kapitel är tydligt. De centrala begreppen kyrka och mission har visat sig vara i behov av en klarare definition och det har blivit tydligt att det finns olika åsikter om den förekommande variationens hälsosamma karaktär. Att böcker som publiceras inkluderar också de kritiska rösterna är bra men att dessa inte kommenteras eller diskuteras är bekymmersamt. Den mesta kritiken har visat sig handla om de teologiskt centrala begreppen kyrka och mission samt det för Fresh Expressions viktiga ordet blandekonomi och detta menar jag vara ett gott tecken. Det visar att fokus ligger på kärnpunkterna och inte i periferin. Just därför blir det också ett problem när den öppna diskussionen uteblir vilket jag menar är avgörande för möjligheten att komma tillrätta med de svåra teologiska frågorna. I nästa kapitel kommer jag att lämna mitt bidrag till en kritisk diskussion där jag väljer att utgå från kyrkobergreppet.

¹⁸¹ Williams, R, 2006, s. 60.

¹⁸² Rollins, P. (2008). *Biting the Hand That Feeds: An Apology for Encouraging Tension Between the Established Church and Emerging Collectives*. I L. Nelstrop & M. Percy (Red.), *Evaluating Fresh Expressions: Explorations in Emerging Church, Responses to the Changing Face of Ecclesiology in the Church of England* (ss. 71-84). Norwich: Canterbury Press, s. 77.

¹⁸³ Rollins, P, 2008, s. 80.

¹⁸⁴ Rollins, P, 2008, s. 83.

6. Att vara kyrka i en ny tid

Det är nu dags att återvända till de frågeställningar som presenterades i uppsatsens inledning. De fyra första frågorna har vi fått svar på i kapitel tre, fyra och fem. Min egen kritiska diskussion leder tillbaka till den sista av frågeställningarna: var ligger tyngdpunkten i det teologiska tänkandet och vad får det för konsekvenser för synen på vad det innebär att vara kyrka i en ny tid?

Det kan tyckas som att detta skulle vara en mycket enkel fråga att besvara men genomgången av materialet har visat att så inte är fallet. Vi har bland annat sett att huvudbegreppen kyrka och mission behöver förtydligas och att begreppet blandekonomi för med sig en spänning som inte är helt enkel. Jag ska här visa på ett par punkter där jag upplever att man inom Fresh Expressions inte riktigt lyckas nå ända fram i sin tankegång och hur detta leder till en osäkerhet kring kärnfrågan om vad det innebär att vara kyrka i en ny tid och hur detta skulle kunna korrigeras.

6.1 Missionen i en ny tid

En aspekt av missionsuppdraget som poängteras i *Mission-shaped Church*-rapporten är behovet av att nå den ökande gruppen av ”non-churched”, dvs. de som i princip aldrig varit i kontakt med kyrkan. Det är också till denna grupp som de nya uttrycken för att vara kyrka främst tänks vända sig. Studerar man det arbete som görs idag har det dock visat sig vara en sanning med modifikation.

David Male, handledare för en Pioneer Ministry-utbildning, diskuterar detta faktum utifrån en studie från 2006. Där framkommer att bara en tredjedel av de nya initiativen i det undersökta stiftet medvetet vände sig till dem som står utanför kyrkan och att så många som 17 procent i stället riktade sig till de regelbundna kyrkobesökarna. Male drar den viktiga slutsatsen att processen med att nå de människor som inte alls har någon koppling till kyrkan är mer tidskrävande och komplex än man tidigare trott. En annan undersökning har visat att det kan ta så mycket som tre år innan gruppen av ”unchurched” (motsvarar *Mission-shaped Church*- rapportens non-churched) finner sin väg in i de nya uttrycken för att vara kyrka. Detta blir problematiskt när det också visat sig att en del Fresh Expressions-initiativ avvecklas efter just tre år.¹⁸⁵ Att vara kyrka för gruppen av ”unchurched” har visat sig svårt även om friheten att utvecklas är stor och resurserna kan vara många. Det finns alltså en risk att man i

¹⁸⁵ Male, D. (2008). Who are Fresh Expressions Really for? Do They Really Reach the Unchurched? I L. Nelstrop & M. Percy (Red.), *Evaluating Fresh Expressions: Explorations in Emerging Church, Responses to the Changing Face of Ecclesiology in the Church of England* (ss. 148-160). Norwich: Canterbury Press, ss. 152, 154.

sin iver att utvecklas lockas till att utföra stora förändringar med en förväntan om snabba resultat. En annan risk är att man i stället för att försöka nå den tänkta målgruppen aldrig går utanför sina gränser utan bara satsar sina resurser på dem som redan finns i kyrkan. Om så sker menar jag att det finns en risk att själva huvuduppgiften för kyrkan i en ny tid går förlorad vilket kan leda till en desillusionering som i sin tur leder till stridigheter och kontroverser kring upplevelsen av ett oklart mål. Samtidigt som det är viktigt att inte tappa bort detta mål säger statistiken som Male tar upp något viktigt. Den visar att det de nya uttrycken tycks se det som sitt uppdrag att nå och finnas också för troende människor. Detta är en viktig insikt som jag menar behöver bearbetas mer inom Fresh Expressions.

6.2 Kyrkan i en ny tid

Arbetet med Fresh Expressions har pekat på att ”kom till oss”-strategin inte fungerar och att det behövs olika uttryckssätt för att omfatta kyrkans väsen. Tanken på att en kyrkomodell passar för alla människor, en ”one size fits all”-modell¹⁸⁶, har fått ge vika till förmån för tanken på en blandekonomikyrka. Samtidigt anser jag att det är oundvikligt att tala om en blandekonomikyrka utan att också tala om vad som är kyrkans vara, de komponenter som måste finnas med för att något ska få kallas för kyrka. Blandekonomi i all ära men vad händer om människor ändå kommer att räkna hälften av uttrycken för ogiltiga kyrkouttryck?

Sally Gaze tar upp problematiken som uppstår när församlingar etableras utanför territorialförsamlingssystemet och utan kyrkobyggnad, ledande präst, psalm- och bönbok. Hon ställer frågan om alla initiativ verkligen kan räknas som kyrka. Till sin hjälp för att besvara frågan tar hon fasta på trosbekännelserna och kravet på att vara en, helig, allmänlig och apostolisk.¹⁸⁷ Hon gör alltså här samma reflektion som *Mission-shaped Church*-rapporten som ju talar om kyrkans fyra kännetecken.

Louise Nelstrop (forskare i praktisk teologi bland annat kring nya uttryck för att vara kyrka i Storbritannien) däremot utgår från sakramenten. Hon hänvisar till resultaten av en undersökning gjord bland församlingar som arbetar med nya uttryck för att vara kyrka. Undersökningen visade att många menade att sakramenten hade sin plats i de traditionella församlingarna och inte i de nya.¹⁸⁸ Nelstrop påpekar att detta synsätt gör de omöjligt för de nya uttrycken för att vara kyrka att existera på det sätt som ärkebiskop Williams tänker dvs.

¹⁸⁶ Begreppet används både i *Mission-shaped Church*-rapporten s. 12 och i *Evaluating Fresh Expressions: Explorations in Emerging Church, Responses to the Changing Face of Ecclesiology in the Church of England*, s. 201.

¹⁸⁷ Gaze, S, 2006, s. 74.

¹⁸⁸ Nelstrop, L, 2008, s. 197.

vid sidan om de traditionella uttrycken. I stället kommer de att existera inom dessa traditionella uttryck.¹⁸⁹ På så vis blir de helt beroende av den traditionella kyrkan i stället för att vara nya, självständiga uttryck.

Att vara kyrka i en ny tid innebär utifrån arbetet med Fresh Expressions att omfamna en blandekonomi. Är man inte vaksam menar jag dock att det finns en risk att blandekonomins vinst går förlorad när man inom de olika uttrycken ändå tenderar att göra en distinktion och avgränsning kring vad som hör till det ena uttrycket och vad som hör till det andra. Då finns det risk att det återigen sätts upp snäva gränser kring vad det innebär att vara ett nytt församlingsuttryck och vad det innebär att vara en traditionell församling. Vi befinner oss då åter där vi började fast med en "either this size or that size fits all"-modell där man tvingas att välja mellan två modeller som tänks passa för alla.

6.3 Gemenskapstankens betydelse

I *Mission-shaped Church*-rapporten betonades sakramentens avgörande roll i kyrkan. Både dopet och nattvardens betydelse lyftes fram men bara den senare kommenterades utförligare.¹⁹⁰ Det är också just nattvarden som blivit föremål för diskussion i materialet efter rapporten.

Biskop Lindsay Urwin har i likhet med Nelstrop påpekat vilket problem det kan innebära att de nya uttrycken för att vara kyrka ofta befinner sig allt för långt borta från sakramenten. Han förklarar detta med att säga att det sakramentala mötet (i likhet med predikan) leder människor inför korset, till ett direkt möte med Kristus. Detta möte kan upplevas som kravfyllt vilket får som konsekvens att man i evangelisationssituationer gärna undviker sakramenten och i stället använder sig av mjukare ingångar till att lära känna Kristus. Men Urwin vänder sig, precis som ärkebiskop Williams i fallet om kyrkan, mot tendensen att se sakramenten som en del av en institution och vill i stället se dem som händelser, möten med och en levande beröring av Kristus.¹⁹¹ Urwin menar också att det finns en överhängande risk att de som tycker att det är för mycket att "utsätta" sin församling för t.ex. nattvardsfirade också kommer att finna att de aldrig når fram till en punkt där denna inställning förändras.¹⁹²

¹⁸⁹ Nelstrop, L, 2008, s. 202.

¹⁹⁰ Mission, adn Public Affairs, 2004, s. 101.

¹⁹¹ Urwin, L. OGS. (2008). What is the Role of Sacramental Ministry in Fresh Expressions of Church? I S. Croft (Red). *Mission-shaped Questions: Defining Issues for Today's Church* (ss. 29-41). London: Church House Publishing, ss. 29-31.

¹⁹² Urwin, L, OGS, 2008, s. 36.

George Lings talar om att vissa nya uttryck för att vara kyrka behöver genomgå en mognadsprocess för att kunna nå en gemenskap kring sakramenten.¹⁹³ Lings påpekar dock själv att det inte är säkert att alla uttryck för att vara kyrka kan nå en sådan mognadsgrad.¹⁹⁴ Här skulle jag vilja ta som exempel de helt internetbaserade församlingarna som ju inte kan ha en sakramental gemenskap som jag ser det.

Att vara kyrka i en ny tid innebär enligt Fresh Expressions att inse att inte alla människor känner kyrkan och att dessa behöver mötas där de är på det sätt som de är. Dessutom handlar det om att finna det som är outhärligt för kyrkan, det som står oförändrat i alla tider.

Detta kan relateras till vad 1500-tals-teologen Richard Hooker hade att säga. För honom var, som vi såg i presentationen av Church of England, kyrkoinstitutionen något organiskt och föränderligt.

Dock såg han sakramenten och framför allt nattvarden som något bestående och något som fungerar som en ingång till den djupare kunskapen om Gud i varje tid.¹⁹⁵

Sakramenten och framför allt nattvardsgemenskapen skulle alltså kunna vara en konstant som kännetecknar kyrkan. I de fall där en sådan gemenskap inte finns skulle man kunna tala om behovet av en mognadsprocess. Men jag menar att detta kan leda till att frågan bara skjuts på framtiden och att det blir som biskop Urwin varnar för, att den rätta tidpunkten för att föra in ett sådant gemenskapsmoment aldrig uppstår.

Detta är ett problem som lämnas förvånansvärt obehandlat i materialet kring Fresh Expressions och därför skulle jag här vilja ta in några röster från mina intervjuer. Vid intervjuerna hade jag som en ständigt återkommande fråga: vad är kyrka (what is church)? Svaren jag fick var något olika men kan faktiskt ha betydelse för vår diskussion kring vad det innebär att vara kyrka i en ny tid.

Vid första anblicken ter det sig som att collegeläraren Andii Bowsher och Bob Franklyn från Fresh Expressions arbetslag ger två tämligen skilda svar.

Bowsher besvarar frågan om vad som är kyrka just genom att lyfta fram sakramenten och framför allt nattvarden. Han menar att den avgörande punkten för om något ska räknas som kyrka är när den församlade gruppen känner styrkan och tyngden i Jesu ord vid nattvardens instiftande: ”gör detta till minne av mig” (Luk. 22:19). Om innebörden i dessa ord tas på

¹⁹³ Lings, G, 2006, s. 146.

¹⁹⁴ Lings, G, 2006, s. 148.

¹⁹⁵ Weil, L. (1988/1998). *The Gospel in Anglicanism*. I S. Sykes, J. Booty & J. Knight (Red), *The Study of Anglicanism* (Rev. Uppl., ss 55-83). London: SPCK, ss. 78-79.

allvar kan det formars en gemenskap (community) och orden fungerar också som en vägvisare för den gemensamma vägen att gå.¹⁹⁶

Bob Franklyn besvarar frågan om vad kyrka är genom att omformulera frågan till att lyda *när* är kyrka? Han finner att kyrkan är när den församlade gemenskapen (community) tillsammans med den större kyrkogemenskapen anser att det är en kyrka. För Franklyn är sakramenten mycket viktiga men de kommer i ett senare skede och är inte i sig församlingsskapande. Primärt är det alltså gemenskapens upplevelse av att vara kyrka som fungerar konstituerande.¹⁹⁷

Jag tror att det finns en springande punkt mellan det Bowsher och Franklyn säger vilket kan belysas i det svar som Tom Gillum gav på frågan. Gillum är kyrkoherde i St Jude's i London, en församling som planterats från Holy Trinity Brompton och som arbetar med nya uttryck för att vara kyrka. Han besvarar frågan om vad som är kyrka genom att säga att kyrkan är en del av Kristi kropp, en del av ett större liv.¹⁹⁸ Att vara en del av Kristi kropp och att leva i gemenskap får båda ett uttryck i nattvarden. Franklyn vill se kyrkan som en händelse, utifrån de troendes egen syn på relationen till Gud, varandra och den större kyrkogemenskapen medan Bowsher söker en mer konkret markör för kyrkan och finner den i nattvarden, de troendes gemenskap. Det engelska ordet "communion" kan betyda både gemenskap och nattvardsgemenskap. Att leva i gemenskap med andra kristna och med Gud är att vara i Kristus, att vara en del av hans kropp, något som kommer till synligt uttryck i nattvarens delande av bröd och vin. Hur detta tänks blir tydligt i Paulus ord till de kristna i Korinth. När de kämpar med splittring och en vacklande gemenskap skriver han och påminner: "Välsignelsens bågare som vi välsignar, ger den oss inte gemenskap med Kristi blod? Brödet som vi bryter, ger det oss inte gemenskap med Kristi kropp? Eftersom brödet är ett enda är vi - fast många - en enda kropp, för alla får vi vår del av ett och samma bröd." (1 Kor. 10:16-17) Ordet gemenskap som här används är det grekiska "κοινωνία" (koinonia) och översätts i en del engelska bibelöversättningar med ordet "communion".¹⁹⁹

För detta resonemang hämtar jag stöd i hur ärkebiskop Williams beskriver gemenskapen i nattvarden:

...the Lord's Supper is pre-eminently the event in which the Church as a visible group of believers touches its ground and origin in such a way as to be refreshed in its sense of what it is called to be, and what indeed it already is in relation to God's action. It is, as theologians and hymn writers have repeatedly said, the

¹⁹⁶ Bowsher, A, 2009, muntlig intervju 2009-03-24. Se även Bilaga 1 för intervjufrågorna.

¹⁹⁷ Franklyn, B, 2009, muntlig intervju 2009-03-25. Se även Bilaga 1 för intervjufrågorna.

¹⁹⁸ Gillum, T. (2009). Skriftlig intervju 2009-04-09. Hos författaren. Se även Bilaga 1 för intervjufrågorna.

¹⁹⁹ Communion används bland annat i King James Bible, en av de äldsta och mest spridda bibelutgåvorna.

presence of the future here and now in history, and so the seed of conversion and renewal for individual and group alike.²⁰⁰

Detta kan tänkas ge uttryck för den receptionstanke som sedan Cranmers och Hookers tid präglat den anglikanska kyrkans syn på nattvarden där närvaron av Kristi kropp och blod inte främst är centrerat till brödet och vinet utan till det sanna mottagandet i tro.²⁰¹ Ett sådant synsätt betonar människors deltagande, mottagandet av alla i tro, mer än brödet och vinet och på så vis blir gemenskapstanken central.

Innebär detta då att alla uttryckssätt för att vara kyrka tveklöst måste ha en nattvardsgemenskap för att kunna räknas som uttryck för den sanna kyrkan och att detta är den enda urvalsprincipen? Det skulle i så fall betyda att det arbete som gjorts i *Mission-shaped Church*-rapporten och i Fresh Expressions i stort sett skulle vara bortkastat. Jag menar att så inte är fallet. Utifrån arbetet med Fresh Expressions och dess syn på vad det innebär att vara kyrka i en ny tid kan ett annat svar tänkas.

Michael Moynagh beskriver detta väl i sitt resonemang kring frågan om en blandekonomi verkligen behövs. För att besvara frågan börjar han med att beskriva den traditionella kyrkan och hur den ofta uppfattas som hierarkisk, formell, dogmatisk och bortkopplad från den rådande kulturen, kort sagt, mycket av det som människor idag finner fränstötande. Receptet kan då tyckas vara att lämna detta bakom sig och i stället finna nya uttryck. Andra däremot vänder sig mot Fresh Expressions och undrar hur länge de egentligen kommer vara och om de inte säljer sig till den rådande kulturen i stället för att kritisera den.²⁰²

Det svar som Moynagh erbjuder i det här läget är kärlek i stället för skepsis. Han understryker att de traditionella och de nya uttrycken för att vara kyrka bör lära sig att leva i en kärleksfull relation till varandra. Detta är lättare sagt än gjort och ställer de båda inför en rad utmaningar. För de nya uttrycken ligger denna utmaning i att både peka på bristerna i den traditionella kyrkan och att uppmärksamma styrkan som den har dels genom sin tradition men också i det den är idag. Den traditionella kyrkan bör å sin sida aktivt verka och kämpa för de nya uttrycken.²⁰³

Att vara kyrka i en ny tid är att uppmärksamma att det behövs nya uttryck för att vara kyrka. Dels för att kunna uppfylla det grundläggande missionsuppdraget men också för att nå ut med

²⁰⁰ Williams, R, 2006, s. 59.

²⁰¹ Crockett, W. R. (1988/1998). Holy Communion. I S. Sykes, J. Booty & J. Knight (Red), *The Study of Anglicanism* (Rev. Uppl., ss 308-321). London: SPCK, s. 309.

²⁰² Moynagh, M. (2008). Do We Need a Mixed Economy? I L. Nelstrop & M. Percy (Red.), *Evaluating Fresh Expressions: Explorations in Emerging Church, Responses to the Changing Face of Ecclesiology in the Church of England* (ss. 3-14). Norwich: Canterbury Press, ss. 177-178.

²⁰³ Moynagh, M, 2008, ss. 184-185.

evangeliet till dem som står helt utanför kyrkan. För att vara kyrka idag behöver hon dock också erkänna det goda som den traditionella kyrkan gjort och alltjämt gör, när hon förvaltar sin tradition och sakramenten. Detta är en ömsesidig kärlek som kommer till uttryck när man vill den andre och kämpar för den andres existens och som även ger uttryck för själva kärnan i vad det innebär att vara kyrka i en ny tid och i alla tider: att leva i gemenskap, koinonia, communion.

Nelstrop beskriver detta träffande genom att uttrycka att både de nya och de traditionella uttrycken behöver "embrace otherness", omfamna varandras olikheter.²⁰⁴

I uppsatsen inledning poängterade jag att "minding the gap" innebär en varning och en uppmaning att se upp. Fresh Expressions har blivit just ett sätt att ta varningen om det avstånd som uppstått mellan dagens kultur och kyrkan på allvar. Genomgången av materialet har dock visat att ytterligare en form av verbet "mind" är betydelsefull. "To mind" rymmer nämligen en omsorgsfull aspekt - att "ta hand om" och "bry sig om" som också ger uttryck för en varaktighet. Att se upp är något man gör i stunden, närmast impulsivt, men att bry sig om och vårda kräver eftertänksamhet och framför allt kärlek.

"Minding the gap" skulle alltså i arbetet med nya uttryck för att vara kyrka kunna innebära att med vaksamhet iaktta och reagera på klyftan mellan kyrka och rådande kultur och att i varaktig kärlek och omsorg ta sig an den.

6.4 Fresh Expressions och Svenska kyrkan

Slutligen skulle jag kort vilja nämna vad som händer i Sverige i anslutning till Fresh Expressions.

Den 16-19 mars i år höll Oasrörelsen ett möte på Åh stiftsgård utanför Göteborg på temat "Gå med stolthet på Herrens vägar". Graham Cray var närvarande och höll en föreläsning med rubriken " 'Mission-shaped Church' En missionerande och evangeliserande kyrka." Dessutom berättade präster och medarbetare från olika svenska församlingar om sina nydanande arbetssätt.²⁰⁵ Mötet hade många deltagare och uppmärksammades i stiftstidningen Korsväg.²⁰⁶ Dessutom har biskop Carl Axel Aurelius i Göteborgs stift visat intresse för arbetssätten i England²⁰⁷ I dagsläget finns det en ambition att börja arbeta med Fresh Expressions i Sollyckans församling i Varberg.²⁰⁸ Dessa initiativ tyder på ett växande intresse

²⁰⁴ Nelstrop, L, 2008, s. 203.

²⁰⁵ *Oasrörelsen*. Information från en pdf-fil tillgänglig via www.oasrorelsen.se/pdf/Ah0903.pdf

²⁰⁶ Naezer, U. (2009). Nya metoder krävs för mission i postmoderniteten. *Korsväg*, 6 (2), 20-21.

²⁰⁷ Franklyn, B, 2009, muntlig intervju. 2009-03-25.

²⁰⁸ Larsson, S. (2009). Skriftlig intervju. 2009-04-26. Hos författaren.

i Svenska kyrkan och pekar på angelägenheten i att diskutera Fresh Expressions också i Sverige. Min förhoppning är att min slutdiskussion har visat att Fresh Expressions som tanke och fenomen måste åtföljas av en djupgående reflektion kring synen på vad det innebär att vara kyrka i en ny tid. Detta gäller inte minst om ett liknande initiativ på allvar skulle börja ta form i Sverige. Detta är i sig stoff för en uppsats och jag får därför lämna det därhän för den här gången.

7. Sammanfattning

I uppsatsen har Church of Englands och Metodistkyrkans gemensamma arbete med att finna nya uttryck för att vara kyrka i en ny tid undersökts. Genom att ta avstamp i viktiga händelser från 1970-talet och fram till idag har utvecklingen av arbetet med Fresh Expressions beskrivits. Tiden har uppdelats i två olika perioder, den före den viktiga rapporten *Mission-shaped Church: Church Planting and Fresh Expressions of Church in a Changing Context* år 2004 och den efter.

En beskrivning har gjorts av det praktiska arbetet. Genom så kallade Bishops' Mission Orders har biskoparnas tillsyn av och stöd för de nya arbetssätten blivit möjligt. Utbildning av präster och lekmän i de nya arbetsformerna pågår runtom i England och har även börjat spridas utomlands. För att få en bild av de teologiska tankar som bygger upp arbetet med Fresh Expressions har begreppen kyrka, mission och blandekonomi studerats. Även den förekommande kritiken av dessa begrepp har fått viss uppmärksamhet.

Utifrån Fresh Expressions eget material har en diskussion förts kring vad det innebär att vara kyrkan i en ny tid. Förutom betydelsen av begreppen kyrka och mission har också tanken på gemenskapen, på grekiska "koinonia" och på engelska "communion", lyfts fram. Denna gemenskap skulle kunna manifesteras av en ömsesidig kärlek och respekt för varandras egenart och uttryckas i blandekonomin.

Slutligen har det också uppmärksamats att Fresh Expressions börjat finna sin väg in i Svenska kyrkan vilket gör det angeläget att fortsätta diskussionen i Sverige.

8. Käll- och litteraturförteckning

Litteratur

Atkins, M. (2008). What is the Essence of the Church? I S. Croft (Red). *Mission-shaped Questions: Defining Issues for Today's Church* (ss. 16-28). London: Church House Publishing.

Bayes, P & Sledge, T. (Red). (2006). *Mission-shaped Parish: Traditional Church in a Changing Context*. London: Church House Publishing.

Bibel 2000

Carey, G. (1991). *Planting New Churches*. Eagle Publishing.

Church Army. *Encounters on the Edge*. Sheffield: Sheffield Centre.

Church of England. (1994). *Breaking New Ground: Church Planting in the Church of England*. London: Church House Publishing.

Cray, G. (2006). Focusing Church Life on a Theology of Mission. I S. Croft (Red). *The Future of the Parish System: Shaping the Church of England for the Twenty-first Century* (ss. 61-74). London: Church House Publishing.

Crockett, W. R. (1988/1998). Holy Communion. I S. Sykes, J. Booty & J. Knight (Red), *The Study of Anglicanism* (Rev. Uppl., ss. 308-321). London: SPCK.

Croft, S. (Red.). (2006). *The Future of the Parish System: Shaping the Church of England for the Twenty-first Century*. London: Church House Publishing.

Croft, S. (2008a). *Mission-shaped Questions: Defining Issues for Today's Church*. London: Church House Publishing.

Croft, S. (2008b). Fresh Expressions in a Mixed Economy Church: A Perspective. I S. Croft (Red). *Mission-shaped Questions: Defining Issues for Today's Church* (ss. 1-15). London: Church House Publishing.

Croft, S. (2008c). Mapping Ecclesiology for a Mixed Economy. I S. Croft (Red). *Mission-shaped Questions: Defining Issues for Today's Church* (ss. 186-198). London: Church House Publishing.

Croft, S. (2008d). What Counts as a Fresh Expression of Church and Who Decides? I L. Nelstrop & M. Percy (Red.), *Evaluating Fresh Expressions: Explorations in Emerging Church, Responses to the Changing Face of Ecclesiology in the Church of England* (ss. 3-14). Norwich: Canterbury Press.

Croft, S. (2008e). Formation for Ministry in a Mixed Economy Church: The Impact of Fresh Expressions of Church on Patterns of Training. I L. Nelstrop & M. Percy (Red.), *Evaluating Fresh Expressions: Explorations in Emerging Church, Responses to the Changing Face of Ecclesiology in the Church of England* (ss. 40-54). Norwich: Canterbury Press.

Croft, S & Mobsby, I. (Red.). (2009). *Ancient Faith, Future Mission: Fresh Expressions in the Sacramental Traditions*. Norwich: Canterbury Press.

Cundy, I. (2006). Reconfiguring a Diocese Towards Mission. I S. Croft (Red). *The Future of the Parish System: Shaping the Church of England for the Twenty-first Century* (ss. 152-169). London: Church House Publishing.

Dunn, J.D.G. (2008). Is There Evidence for Fresh Expressions of Church in the New Testament? I S. Croft (Red). *Mission-shaped Questions: Defining Issues for Today's Church* (ss. 54-65). London: Church House Publishing.

Elmen, P. (1988/1998). Anglican Morality. I S. Sykes, J. Booty & J. Knight (Red.), *The Study of Anglicanism* (Rev. uppl., ss. 364-378). London: SPCK.

Gaze, S. (2006). *Mission-shaped and Rural: Growing Churches in the Countryside*. London: Church House Publishing.

Haugaard, W.P. (1988/1998). From the Reformation to the Eighteenth Century. I S. Sykes, J. Booty & J. Knight (Red.), *The Study of Anglicanism* (Rev. uppl., ss. 216-245). London: SPCK.

Hill, M. (Red.). (1984). *How to Plant Churches*. London: MARC Europe.

Hope, S. (2006). *Mission-shaped Spirituality: The Transforming Power of Mission*. London: Church House Publishing.

Hull, J.M. (2006). *Mission-shaped Church: A Theological Response*. London: SCM Press

Hull, J.M. (2008). Mission-shaped and Kingdom Focused? I S. Croft (Red). *Mission-shaped Questions: Defining Issues for Today's Church* (ss. 114-132). London: Church House Publishing.

Lings, G. (2006). Fresh Expressions Growing to Maturity. I S. Croft (Red). *The Future of the Parish System: Shaping the Church of England for the Twenty-first Century* (ss. 138-151). London: Church House Publishing.

Male, D. (2008). Who are Fresh Expressions Really for? Do They Really Reach the Unchurched? I L. Nelstrop & M. Percy (Red.), *Evaluating Fresh Expressions: Explorations in Emerging Church, Responses to the Changing Face of Ecclesiology in the Church of England* (ss. 148-160). Norwich: Canterbury Press.

McGavran, D. A. (1959). *How Churches Grow. The New Frontier of Mission*. New York: World Dominion P.

- Methodist Church. (1997). *Stopping the Rot: Planting New Congregations*. Peterborough: Methodist Publishing House.
- Mission and Public Affairs. (2004). *Mission-shaped Church: Church Planting and Fresh Expressions of Church in a Changing Context*. London: Church House Publishing.
- Moynagh, M. (2006). Good Practice is Not What it Used to Be: Accumulating Wisdom for Fresh Expressions of Church. I S. Croft (Red). *The Future of the Parish System: Shaping the Church of England for the Twenty-first Century* (ss. 110-124). London: Church House Publishing.
- Moynagh, M. (2008). Do We Need a Mixed Economy? I L. Nelstrop & M. Percy (Red.), *Evaluating Fresh Expressions: Explorations in Emerging Church, Responses to the Changing Face of Ecclesiology in the Church of England* (ss. 177-186). Norwich: Canterbury Press.
- Nelstrop, L. (2008). Mixed Economy or Ecclesial Reciprocity: Which Does the Church of England Really Want to Promote? I L. Nelstrop & M. Percy (Red.), *Evaluating Fresh Expressions: Explorations in Emerging Church, Responses to the Changing Face of Ecclesiology in the Church of England* (ss. 187-203). Norwich: Canterbury Press.
- Nelstrop, L. & Percy, M (Red.). (2008). *Evaluating Fresh Expressions: Explorations in Emerging Church, Responses to the Changing Face of Ecclesiology in the Church of England*. Norwich: Canterbury Press.
- Pinola, S. (1995). *Church Growth: Principles and Praxis of Donald A. McGavran's Missiology*. Åbo: Åbo akademis förlag.
- Rollins, P. (2008). Biting the Hand That Feeds: An Apology for Encouraging Tension Between the Established Church and Emerging Collectives. I L. Nelstrop & M. Percy (Red.), *Evaluating Fresh Expressions: Explorations in Emerging Church, Responses to the Changing Face of Ecclesiology in the Church of England* (ss. 71-84). Norwich: Canterbury Press.
- Stevick, B. D. (1988/1998). Canon Law. I S. Sykes, J. Booty & J. Knight (Red.), *The Study of Anglicanism* (Rev. uppl., ss. 216-245). London: SPCK.
- Sudworth, T, Cray, G & Russell, C. (Red.). (2007). *Mission-shaped Youth: Rethinking Young People and Church*. London: Church House Publishing.
- Thomas, H. E. P. (1988/1998). Doctrine of the Church. I S. Sykes, J. Booty & J. Knight (Red.), *The Study of Anglicanism* (Rev. uppl., ss. 249-262). London: SPCK.
- Toon, P. (1988/1998). The Articles and Homilies. I S. Sykes, J. Booty & J. Knight (Red.), *The Study of Anglicanism* (Rev. uppl., ss. 144-154). London: SPCK.
- Urwin, L. OGS. (2008). What is the Role of Sacramental Ministry in Fresh Expressions of Church? I S. Croft (Red). *Mission-shaped Questions: Defining Issues for Today's Church* (ss. 29-41). London: Church House Publishing.
- Weil, L. (1988/1998). The Gospel in Anglicanism. I S. Sykes, J. Booty & J. Knight (Red), *The Study of Anglicanism* (Rev. Uppl., ss 55-83). London: SPCK.

Williams, R. (2006). Theological Resources for Re-examining Church. I S. Croft (Red). *The Future of the Parish System: Shaping the Church of England for the Twenty-first Century* (ss. 49-60). London: Church House Publishing.

Withers, M. (2006). *Mission-shaped Children: Moving Towards a Child-centred Church*. London: Church House Publishing.

Wright, A. (2008). i-church: The Unfolding Story of a Fresh Expression of Church <www.i-church.org> I L. Nelstrop & M. Percy (Red.), *Evaluating Fresh Expressions: Explorations in Emerging Church, Responses to the Changing Face of Ecclesiology in the Church of England* (ss. 123-134). Norwich: Canterbury Press.

Tidskrifter och tidskriftsartiklar

Croft, S. (2008f). Milestones on the Journey. *Mixed Economy, the Journal of Fresh Expressions*, 1 (1), 16.

Fresh Expressions. (2008). *Mixed Economy, the Journal of Fresh Expressions*, 1 (1). Även tillgänglig via <http://www.freshexpressions.org.uk//standard.asp?id=4122&cachefixer=>

Naezer, U. (2009). Nya metoder krävs för mission i postmoderniteten. *Korsväg*, 6 (2), 20-21.

Elektroniska källor

Church Army Online: Some Key Dates. Hämtad 2009-05-04 från <http://www.churcharmy.org.uk/pub/aboutus/KeyDates.asp>

Diocese in Europe: Historical Notes. Hämtad 2009-05-04 från http://europe.anglican.org/resources/resources_history.htm

Encyclopaedia Britannica Online: Academic Edition. Church of England. Hämtad 2009-05-04 från <http://search.eb.com.ludwig.lub.lu.se/eb/article-9032653>

Nationalencyklopedin (2009-05-04). Church of England. Hämtad 2009-05-04 från <http://www.ne.se.ludwig.lub.lu.se/artikel/144967>

Nationalencyklopedin (2009-05-04). Metodismen. Hämtad 2009-05-04 från <http://www.ne.se/lang/metodism>

Nationalencyklopedin (2009-05-04). Ärkediakon. Hämtad 2009-05-04 från <http://www.ne.se.ludwig.lub.lu.se/artikel/352179>

Oasrörelsen. Information från en pdf-fil tillgänglig via www.oasrorelsen.se/pdf/Ah0903.pdf

Oikomene: Church of England. Hämtad 2009-05-04 från <http://www.oikoumene.org/en/member-churches/regions/europe/united-kingdom/church-of-england.html>

Share. A Guide to Fresh Expressions of Church: Bishops' Mission Orders. Hämtad 2009-05-04 från <http://www.sharetheguide.org/section5/bmo>

The Anglican Communion Official Website. Hämtad 2009-05-04 från <http://www.anglicancommunion.org/>

The Archbishop of Canterbury: Archbishops Announce New Missioner (20040525). Hämtad 2009-05-04 från www.archbishopofcanterbury.org/1501

The Sheffield Centre. Church Army's Research Unit: Encounters on the Edge. Hämtad 2009-05-04 från http://www.churcharmy.org.uk/ms/sc/sfc_eote.asp

Wikipedia the Free Encyclopedia. Church Army. Hämtad 2009-05-04 från http://en.wikipedia.org/wiki/Church_Army

Wikipedia the Free Encyclopedia. Holy Trinity Brompton. Hämtad 2009-05-04 från http://en.wikipedia.org/wiki/Holy_Trinity_Brompton

Wikipedia the Free Encyclopedia. Missio Dei. Hämtad 2009-05-04 från http://en.wikipedia.org/wiki/Missio_dei#cite_note-2

BBC:

Religion and Ethics - Christianity: Ethics and Current Issues. Hämtad 2009-05-04 från http://www.bbc.co.uk/religion/religions/christianity/subdivisions/methodist_3.shtml

Religion and Ethics - Christianity: Hierarchy, Beliefs and Worship. Hämtad 2009-05-04 från http://www.bbc.co.uk/religion/religions/christianity/cofe/cofe_2.shtml

Religion and Ethics - Christianity: History. Hämtad 2009-05-04 från http://www.bbc.co.uk/religion/religions/christianity/subdivisions/methodist_1.shtml

Religion and Ethics - Christianity: History and Role. Hämtad 2009-05-04 från http://www.bbc.co.uk/religion/religions/christianity/cofe/cofe_1.shtml

Religion and Ethics - Christianity: Structure. Hämtad 2009-05-04 från http://www.bbc.co.uk/religion/religions/christianity/subdivisions/methodist_2.shtml

Church of England:

General Synod. Hämtad 2009-05-04 från <http://www.cofe.anglican.org/about/gensynod/>

Members and Staff: General Synod of the Church of England. Hämtad 2009-05-04 från <http://www.cofe.anglican.org/about/gensynod/staffmembers/>

Mission and Public Affairs: 'Engaging With the World Beyond the Church'. Hämtad 2009-05-04 från <http://www.cofe.anglican.org/about/archbishopsCouncil/mpa.html>

Organisation of the Church of England. Hämtad 2009-05-04 från <http://www.cofe.anglican.org/about/cofeorg/>

Search Results. Bishops' Mission Orders. Hämtad 2009-05-04. Ett bildspel tillgängligt via <http://www.cofe.anglican.org/search?SearchableText=BMO>

The Archbishops' Council. Hämtad 2009-05-04 från <http://www.cofe.anglican.org/about/archbishopsCouncil/>

The Church of England Today: A Christian Presence in Every Community. Hämtad 2009-05-04 från <http://www.cofe.anglican.org/about/thechurchofenglandtoday/>

The Structure of the Archbishops' Council. Hämtad 2009-05-04 från <http://www.cofe.anglican.org/about/archbishopsCouncil/structure.html>

Fresh Expressions:

'Ancient Faith, Future Mission': Fresh Expressions in the Sacramental traditions. Hämtad 2009-05-04 från <http://www.freshexpressions.org.uk/section.asp?id=4575>

Croft, S. *The Pioneers are Coming.* Hämtad 2009-05-04 från <http://www.freshexpressions.org.uk/section.asp?id=1453>

Encouraging Lay Pioneer Ministry. Guidelines for the Development of Lay Ministry in Fresh Expressions of Church. (2006). Tillgänglig via Internet. Hämtad 2009-05-04 från <http://www.freshexpressions.org.uk/section.asp?id=3548>

Fresh Expressions in the Sacramental Traditions. Hämtad 2009-05-04 från <http://www.freshexpressions.org.uk//standard.asp?id=4332&cachefixer=>

Guidelines for the Identification, Training and Deployment of Ordained Pioneer Ministers. (2005). Tillgänglig via Internet. Hämtad 2009-05-04 från <http://www.freshexpressions.org.uk/section.asp?id=3548>

Hard Questions. Hämtad 2009-05-04 från <http://www.freshexpressions.org.uk/section.asp?id=3683>

Mission Shaped Intro Course. Hämtad 2009-05-04 från <http://www.freshexpressions.org.uk//section.asp?id=3845&cachefixer=>

Mission Shaped Ministry Course. Hämtad 2009-05-04 från <http://www.freshexpressions.org.uk/section.asp?id=3846>

Mission Shaped Ministry Course. Mission Shaped Ministry Prospectus. Hämtad 2009-05-04. Tillgänglig för nedladdning från: <http://www.freshexpressions.org.uk//section.asp?id=3846&cachefixer=>

Mixed Economy, the Journal of Fresh Expressions. Hämtad 2009-05-04 från <http://www.freshexpressions.org.uk//standard.asp?id=4122&cachefixer=>

Resources and links. Hämtad 2009-05-04 från
<http://www.freshexpressions.org.uk/section.asp?id=950>

The Team. Hämtad 2009-05-04 från
<http://www.freshexpressions.org.uk/section.asp?id=160>

Vision Days. Hämtad 2009-05-04 från
<http://www.freshexpressions.org.uk/section.asp?id=3844>

Material hos författaren

Skrivna källor

Gillum, T. (2009). Skriftlig intervju 2009-04-09.

Larsson, S. (200). Skriftlig intervju 2009-04-26.

Muntliga källor

Bowsher, A. (2009). Muntlig intervju 2009-03-24.

Franklyn, B. (2009). Muntlig intervju 2009-03-25.

Bilaga 1

Intervjufrågor ställda till Andii Bowsher, Bob Franklyn och Tom Gillum.

**Andii Bowsher, lärare på St John's Theological College i Nottingham.
Intervjun genomfördes muntligt 2009-03-24.**

1. How do you work with Fresh Expressions?
2. What is the Mixed Mode Scheme?
3. How come you started working like this and how has it developed?
4. What kind of students does this way of working attract?
5. Do you train both Lay and Ordained Pioneer Ministers?
6. What sort of material are you working with?
7. How did you get into contact with the placement parishes?
8. What are the placements like?
9. What do you stress most in the education and training? Are there any core values?
10. Do you cooperate with the dioceses?
11. Has anybody raised critical questions regarding our way of working?
12. What are your thoughts on the tension between new and old?
13. What is church?

**Bob Franklyn, ingår i Fresh Expressions arbetslag med ansvar för de internationella relationerna.
Intervjun genomfördes muntligt 2009-03-25.**

1. What does it mean to be a Representative of the Congregational Federation?
2. How come you started to work with Fresh Expressions?
3. What does the work with the international relationships look like and what is the purpose?
4. Could you please tell me a bit about the Mission Shaped Ministry Course and the Mission Shaped Intro Course?
5. How do you get into contact with people abroad? Are there any obstacles?

6. Has there been any interest shown from Sweden?
7. Where do you think Fresh Expressions will be in five years time?
8. What is church to you?

**Tom Gillum, kyrkoherde i St Jude's kyrka i London.
Intervjun genomfördes skriftligt via e-mail 2009-04-09.**

1. Are you registered at the Fresh Expressions website as a fresh expression of church?
2. In what sense do you regard your church to be part of the Fresh Expressions initiative?
3. What is church to you?